Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 33 (10630) | 1978 чылдың февраль 8, среда | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

ДЕМИР-ОРУКЧУЛАРГА

Хабаровск-2 станцияның болгаш локомотив депозунуң ажылдакчыларының чүс чыгам өг-бүлелери чаа квартиралар дүлгүүрлерин алган. Ында, хоорайның кыдыында, сөөлгү чылдарда микрорайон өзүп үнген. Оон кол кудумчузун Улуг Октябрьның 60 чылы аттыг деп адаан. Ында чаагайжыды туттунган чуртталга бажыңнарындан аңгыда, магазиннер болгаш аптека, амыдырал хандырылгазының комбинаты бар.

Чуртталга хоорайжыгажын Ыраккы Чөөн чүк магистралының хөй муң кижилиг коллективиниң социал хөгжүлдезиниң планын ёзугаар тудуп турар. Ол планның дыка хөй чүүлдерин ам безин амыдыралда боттандырган. Хабаровскиниң чанында демир-орукчуларга санаторий-профилакторийни база туткан. Волочаевка станцияда чаа школа болгаш Амурда-Комсомольскиде уруглар сады ажыттынган.

Беш чылдың эгезинден бээр Ыраккы Чөөн чүк оруунга чуртталга болгаш коммунал тудуунга барык 32 миллиард рубльди чарыгдаан.

(СЭТА).

Мал ажылы — шалыпчы фронт

Советтер чуртунуң фермалары

ССРЭ-ниң Улус ажыл-агый чедиишкиннериниң делгелгезинде чарыш мурнакчыларының дуржулгазы

ССРЭ-ниң Улус ажыл-агый чедиишкиннериниң делгелгезиниң «Мал ажылы» деп каттышкан павильоннарының он-он муң делгиир чүүлдериниң тус бүрүзү көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин интенсификастаарының талазы-биле партияның ажылдап кылган комплекстиг программазы амыдыралда чедиишкинниг боттанып турарын бадыткап турар.

Делгелгени мурнакчы дуржулганың академиязы деп көңгүс-ла шын адап турар. Социалистиг чарыш мурнакчыларының сөөлгү чедиишкиннери-биле танышпышаан, маңаа кижи чоннуң инициативазының калбарышкынын, көдээ ажыл-агыйның эң чугула адырының хөгжүлдезинге эң улуг салыышкынны киирер деп чүткүлдүг караа-биле көрүп болур.

Тематиктиг делгелгелер болгаш көрүлделер көдээ ажыл-агыйның хүн бүрүдеги эң чугула айтырыгларының канчаар шиитпирлеттинип турарының дугайында бир янзының оперативтиг отчёттары болу берген. Мал ажылының продуктуларының шынарын болгаш орулгалыын бедидериниң дуржулгазын ССРЭ-ниң Улус ажыл-агый чедиишкиннериниң делгелгезинде ам калбарган ындыг делгелгелерниң бирээзиниң делгиирлеринде көргүскен. Бир делгиирде уксаа херээниң талазы-биле Бүгү-эвилел конкурузунуң тиилекчилери ажыл-агыйларның ажылының дуржулгазын таныштырып турар. «Хаван ажылында комплекстиг механизация» дээр тематиктиг делгелгениң материалдарын бирден бирээ чокка өөренмишаан, чурттуң янзы-бүрү районнарындан эвээш эвес специалистер маңаа боттарының билиглерин байлакшыдып алганнар.

Чурттуң эң дээре ажыл-агыйларының, Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының тиилекчилериниң — Социалистиг Күш-ажылдың Маадырларының, ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының лауреаттарының чедиишкиннери делгелгелер көргүзүглеринде кол черни ээлеп турар. Оларның аразында сураглыг малчыннар — машина-биле саарының мастерлери Л. Пейпс, Р. Кирьянен, Н. Федаш, куш ажаакчызы О. Соколова, хойжу И. Осмонкулов болгаш өске-даа хөй-хөй мурнакчылар бар.

Ынчаарга бо чылдың дургузунда делгелгеге келген кижилер, көдээ ажыл-агыйның специалистери чаа чүнү көрүп болурул?

Ол айтырыгга харылавышаан, «Мал ажылы» деп каттышкан павильоннарның дирекциязы бо чылын тематиктиг 28 делгелгени ажыдар, көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң эң чугула айтырыгларының талазы-биле 15 көрүлдени эрттирер деп, СЭТА-ның корреспондентизинге дыңнаткан. Комплекстиг механизацияны, концентрацияны болгаш ажыл-агыйлар аразынга кооперастаашкынны нептередирин, эът, сүт, дүк, аңмең кежи бүдүрер талазы-биле үлетпүр комплекстериниң болгаш каттыжыышкыннарының ажыл-чорудулгазын көргүзеринче онза кичээнгейни салыр.

Чаа делгелгелерниң бирээзи хой ажылынга интенсификацияның болгаш комплекстиг механизацияның айтырыгларын чырыдып көргүзер. Үлетпүрлүг үндезинге хойларны семирти чемгерер болгаш каракуль кештерни бүдүрер талазы-биле Каттакурганның специализастаан комплекизиниң чижээнге айтырыгны тайылбырлап көргүзер. Чижээ, чыл дургузунда 24 муң ажыг хөйнү семирти чемгерип турар бригадир Х. Бердыхановтуң дуржулгазы-биле аалчылар калбаа-биле таныжып ап болурлар.

Тематиктиг өске-даа делгелгелерге ажыл-агыйларның болгаш мурнакчыларның дуржулгазын база ынчалдыр тодаргай калбаа-биле көргүзер. Чижээ, «Хаван ажылы» деп павильонга баргаш, Воронеж областың Бутурлиновск районунда ажыл-агыйлар аразының «Улуг Октябрь» дээр комплекизиниң ажылы-биле тодаргай таныжып ап болур. Ол комплекс он ажыг чыл ажылдап келген. Оортан 21 миллион ажыг арыг орулганы алган.

Мал чемнерин бүдүрерин калбартыры, суггарылгалыг шынааларны болгаш одарларны тургузары, комбикорм үлетпүрүнге күчүлерни дүрген хөгжүдери мал ажылында улам-на шиитпирлиг звено болуп бар чыдарын СЭКП ТК-ның декабрь (1977 ч.) Пленумунга онзалап демдеглеп турган. Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери ол сорулгаларны канчаар шиитпирлеп турарыл? Ам белеткеп турар тускай делгелгелерниң бирээзинге баргаш, келген кижилер оңгу беш чылда мал чеминиң баазазының хөгжүлдези-биле удавас тодаргай таныжып ап болур апаар.

Моон мурнунда-даа чылдарда ышкаш, мал ажылының павильоннарынга бедик продуктулуг малдарның болгаш куштарның көрүлделерин калбаа-биле чорудар. Оларны 10 муң баш чедир көргүзер. Уксааларның чемпионнары болгаш рекордистери келген кижилерниң улуг сонуургалын хаара тударында чигзиниг чок.

Сүткүр, эъткир-сүткүр болгаш эъттиг уксааларның уксаалыг бугажыктарын делгеп садыглаарын Бүгү-российяның кылдыр тодараткан-даа болза, ол делгелге эвилелдешкен өске-даа республикаларның специалистеринге солун болуру чигзиниг чок. Делгелгеге көдээ ажыл-агый малдарының парадчыскаалдарын база эрттирер. Москвачыларга болгаш найысылалдың аалчыларынга ол кончуг солун болуп турар.

МОСКВА.

МАЛ КЫШТАГЛАДЫЫШКЫНЫ — *хүнүнүң кол айтырыы*

ХОЙЖУ КОДАННАРДАН МЕДЭЭЛЕР

МАЛЧЫННАР МАКТАП ТУРАР

«Кызыл тук» совхозтуң Сагаллы бажында хойжу бригадазында ажыл-иш хайнышкынныг. Хойжулар малдың чаш төлүн менди камгалап алыры-биле бүгү күжүн салып турар. Оларга улуг дузаны аныяктар көргүзүп турар. Ам хойжу кодан бүрүзүнде сакманчыктер бар. Боттарының кызымак, кежээ дузалакчыларын малчыннар мактап турар. Чижээ, Куулар Караш 174, комсомолчулар Виктор Куулар 150, Наташа Куулар 120 хураганны эки азырап, доруктуруп турар.

Ол-ла бригадада мал эмчизи комсомолчу М. Ооржак янзы-бүрү аарыгларга удур 2765 баш чаш хураганга ийи удаа тарыышкынны кылган.

К. КАРТЫГ-ООЛ.

Өвүр район.

* * *

КҮСКҮ ХЕВЭЭР

«Чодураа» совхозтуң № 1 хойжу бригадазының төвү — Дус-Хөл. Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыны Иван Самчитович Данзурун бо чылын ында кыштаан. Оон коданында 500 ажыг төрүүр хой бар. Хоочун малчынның хойлары көңгүс күскү хевээр семис-шыырак.

Эрткен чылдың кыжы кадыг-дошкун турган болза-даа, арга-дуржулгалыг хойжу багай эвес көргүзүглүг болган: төрүүр чүс хойга онааштыр 93 хураганны доруктуруп, хой бүрүзүнден үш килограмм дүктү кыргып, юбилейлиг чылда болуунуң социалистиг хүлээлгезин ажыр күүсеткен.

Ам Иван Данзурунуң коданында хой оолдаашкыны кидин түлүктей берген. Төрүттүнген чаш хурганнар менди доругуп турар. Тес-Хем район Совединиң депутады хойжу оңгу беш чылдың үшкү чылында улам-на бедик көргүзүглерни чедип алыр дээш эрес-шудургу ажылдап турар.

Ч. ӨӨЛЕТ.

Тес-Хем район.

* * *

ЧАЛАДЫП КЕЛГЕН МАЛЧЫН

Ооржак Чолаан-оолду «Хадын» совхоз малчыннадыры-биле Барыын-Хемчик районнан чалап эккелген. Ол мурнунда-ла уктуг малчын чораан. Эрес, кежээ эр Хадынга келгеш, белен чүве беринер деп негеттинип турбайн, кыштаар, турар черин айтырып ал-ла, үе-шак эрттирбейн, ажылдап кирипкен. Хой кажаазын, оон иштинге хураган турар чылыг узуктээшти, даштыгаа мал чемгерер чадагай кажааны бүрүн септеп доосаш, чурттаар бажыңның шалазын, соңгаларын будуп, хаваларын чугайлап алган. Оон аңгыда, кыжын хойларын чемгерери-биле 10 тонна сигенни кескеш, кыштаанга баш удур чедирип алган. Чалаткан малчын ажылыңчызы-биле улусту кайгаткан. Кежээниң мурнунда — мактал деп үлегер чугаа бар. Ооржак Норбуевич кежээзи-биле мактадып турар.

Малчынның коданында хой оолдаашкыны ам адакталып турар. 324 хураган онча-менди доругуп, чемин чип турар апарган. Хойжу ам безин төрүүр чүс хойга онааштыр 102 хураганны ап турар.

С. ДАНГАА.

Бии-Хем район.

* * *

ХОЙЖУНУҢ ҮЛҮҮ

«Торгалыг» совхозтуң хойжузу Алексей Шивит-Доржу ол ажылынга ам он үш чыл болуп турар. Кызымак малчын ол үениң дургузунда төрээн совхозунга эвээш эвес малды чемей өстүрүп берген болгаш хөй дүктү дужааган. Оон кылып бүдүргени ажыл-ижин түңнээрге мыңдыг болган: хой малдап келген чылдарында ол барык-ла дөрт муң хураганны өстүрген. 8300 килограмм дүктү кыргып дужааган. Хойжунуң киирген үлүү мыңдыг-дыр.

Хоочун хойжу бо чылын төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганны, хойдан-на 2,6 кг дүктү алырын хүлээнген. Ол хой оолдаашкынынга ыяк белеткенген. Шивит-Доржунуң хойларының хөй кезии оолдапкан. Хураганнар онча-менди доругуп турар.

Т. ДАМБАЖЫК.

Өвүр район.

* * *

ОН КОДАНДА

Бистиң совхозта хой кыштаглаашкыны эки эртип турар. Төрүүр хойларны 19 коданда тургускан. Оон он коданында оолдаашкын кидин түлүктээн. Хойжулар база сакманчыктер баштай төрүттүнген 2500 ажыг хураганны менди доруктуруп турар. Малды кыштан хүр ажырар, оон чаш төлүн бүрүн камгалап алыр дээш чарыш оларның аразында калбарган.

«Кара-Хаак» совхоза бо кышка мал чемин дыка хөйнү белеткээн, чем курлавыры бар. Ынчалзажок часка чедир амдаа берге үе барын өөренип көргеш, мал чемин камналгалыг чарыгдаар дээш шыңгыы учётту тургускан.

Х. КАНЧЫЫР-ООЛ.

Кызыл район.

* * *

МАГАДЫЛАЛДЫГ

«Х Улуг хурал» совхоз — Кызыл районда база бир хой малдыг ажыл-агыйларның бирээзи. Бо хүннерде совхозтуң хойжу үш бригадазының кодан санында баштайгы хураганнар көстүп келген. Хоочун хойжулар Д. Шавыраа, Б. Чыдыг-оол, Б. Кызыл-Тас, Ч. Серен-оол болгаш өскелерниң-даа коданнарында чаш төлдүң өзүлдези, төрээн хойларның күш-деңгели эки.

Совхозтуң дирекциязы төрүүр малдыг коданнарже суггу, мал чемин үргүлчү чедирип, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин чорудуп турар. Хойжу коданнарда сакманчыктер чогуур үезинде четкен, чурттаар оран-бажың, аъш-чем-биле бүрүн хандыртынган.

Мал оолдаашкынын чедиишкинниг эрттирер кол сорулганы салып, совхоз дирекциязы үш кыштагны артыктап, магадылап алган.

К. ОЙДУП-ООЛ.

* * *

БОТТУГ ДУЗА

1977—1978 чылдың кыжындан нийтиниң малын хүр ажырарынга дуза чедирери-биле Чадаана хоорайның бүдүрүлге, транспорт, тудуг, садыг болгаш өске-даа албан организация черлери районда совхозтарны шефке алган.

Чамдык албан организация черлери дыштаныкга хүннерин тавартыр малчыннарның ажылынга дуза чедирип шефтээн. Районнуң санэпидстанциязының коллективи Карл Маркс аттыг совхозтуң хойжузу Ондар Байыр-оолдуң кыштаанга барып, хой кажаазын коптарып берген. Эмчилерниң боттуг дуза чедиргенинге хойжу өөрүп четтиргенин илергейлээн. Район Совединиң күүскомунуң болгаш оон чамдык килдистериниң коллективтери «Искра» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан фермазынга барып, хой ажылды кылган. Бызаа кажаазының иштин коптарып, курбаг өдек төккеш, ферманың девискээрин арыглап берген. Оон ынай олар ында кызыл-булуңнуң иштики дерилгезин корүштүг, бедик утка-шынарлыг кылдыр кылып бээрин аазаан.

Партия райкомунуң ажылдакчылары шефке алган ажыл-агыйы — Карл Маркс аттыг совхозка барып, Сесегеде хойжу Базыр-Сады Шойдаровичи Саттың кыштаанга шеф дузазын чедирген. Шефчилерниң улуг дуза чедиргени дээш Базыр-Сады Шойдарович өөрүшкүзүн илергейлевишаан, мынча дээн:

— Бисте 330 ажыг төрүүр хой быжыглаттынган чүве. Хойнуң ажаалда кададын баксыратпас дээш кызып ажылдап тур бис. Хой оолдаашкыны массалыг үргүлчүлеп тур. Оңгу беш чылдың үшкү чылында төрүүр 100 хойга онааштыр 100-тен эвээш эвес хураганны, бир хойдан-на 2,5 кг дүктү алырын, бодум күжүм-биле келир кышка 10 тонна сигенни, 5 тонна көк-суланы белеткээрин хүлээндим. Хойжу Ховалыг Делгер-оол-биле социалистиг чарыштыг бис.

М. СЕВЕН.

ПЛАНДАН АЖЫР

СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң, ВЛКСМ ТК-ның социалистиг чарыш дугайында Чагаазын «Каа-Хем» разрезтиң мурнакчы коллективи изиг чүүлдүтээнүүшкүн-биле деткивишаан, алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш социалистиг чарышта идепкейлиг киржип турар. Үшкү чылды бедик темп-биле эгелээн хөмүр-дашчылар январьның планын чедиишкинниг күүседип, пландан ажыр 10 муң рубльдиң нийти продукциязын бүдүрген, 7 муң рубльдиң продукциязын сайгарган. Хөмүр-даш тывыкчыларының кызымак ажыл-ижиниң түңнели өөрүнчүг. Январьда пландан ажыр 8,9 муң тонна хөмүр-дашты разрезтиң коллективи казып тыпкан.

Ында Николай Маркелович Древинниковтуң экскаватор экипажы ай планын дыка ажыр күүсеткен. Валентин Михайлович Гончаровтуң экипажы чер карты хоорар планын январьда 17 хуу ажырган.

Галина Карпова кран башкарыкчылап 18 чыл ажыг ажылдап келген. Ол үениң дургузунда Г. Карпова чеже-даа удаа социалистиг чарыштың тиилекчизи болуп үнгүлээн. Оон херек чуруу бүдүрүлгениң хүндүлел самбыразында кирген. Чаа чыл бүдүүзүнде Галина Карпованың амыдыралында өөрүнчүг болуушкун болган. Ону эш-өөрү СЭКП кежигүнүнге хүлээп алган.

ЧУРУКТАРДА: мурнакчы кран башкарыкчызы Г. Карпова; тудуг шөлүнде.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотолары.

ХЕМЧЕГЛЕРНИ БАДЫЛААН

Кызыл районнуң партия-ажыл-агый активиниң хуралы болуп эрткен. СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның бүгү совет улуска Чагаазында айыткан сорулгаларны амыдыралга боттандырар талазы-биле партия организацияларының сорулгаларының база 1978 чылда районнуң ажылчы чоннарының хүлээлгелериниң дугайында аңаа чугаалашкан.

Партия болгаш чазактың Чагаазында айыткан сорулгаларны күүседири-биле хемчеглерни хуралга бадылаан.

Районнуң ажылчы чоннарының социалистиг хүлээлгезин хүлээп алган. Күрүнеге тараа, эът, сүт садарының үш чыл планын ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алгандан бээр бир чыл болур оюнда күүседирин районнуң ажыл-ишчилери хүлээнгеннер.

МУРНАКЧЫЛАР ХҮЛЭЭНИП ТУР

Районнуң кино четкизиниң ажылдакчылары эрткен юбилейлиг чылда планныг онаалдазын чедиишкинниг күүсеткен. Тодаргайлаарга, Тес-Хем районнуң кино четкизи чыл планын 119 хуу, чонга кино үндүрүлгезин 130 хуу, акша чыылдазын 108 хуу кылдыр күүсеткен. Кино четкизиниң директору коммунист Булат Булчукович Ширнениң ажылды эки организастап башкарганын демдеглээри артык эвес.

Районда нийтизи-биле 10 кино үндүрер чер бар, чаңгыс кожер кинолуг. Олар шуптузу доктааткан чурум ёзугаар чонга кино көргүзүглерин үзүктелдирбейн турар. Кино ажылдакчыларының аразында эки көргүзүглүг кино механиктерин адап болур. Боттарынга хүлээнген ажылынга харыысалгалыын көргүзүп, чыл планын доктаамал ажыр күүседип турарларга Самагалдайдан Дыртый-оол Кежиг-оолду, Шуурмактан Иван Шелеповту, Бертдагдан Доржу Балзаанайны, кожер кино механиги Спирин Доктаалайны хамаарыштырып болур.

Эң эки көргүзүглерниг болганы дээш С. Доктаалай, Б. Балзаанай оларны республиканың кинофикация эргелелиниң мактал бижии-биле болгаш өртектиг барааннар-биле шаңнап, мактаан.

Мурнакчы механиктер юбилейлиг чылдың чедиишкиннинге даянып алгаш, оңгу беш чылдың үшкү чылында алган планын он бир айларда күүседирин хүлээнгеннер.

Т. КУНГА.

КЫШТАГЛААШКЫННЫ ЭКИ ЭРТТИРИП, МАЛДЫҢ ЧАШ ТӨЛҮН БҮРҮН КАМГАЛАП АЛЫРЫ — КӨДЭЭНИҢ БҮГҮ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРИНИҢ ХҮНДҮЛҮГ БОЛГАШ ХАРЫЫСАЛГАЛЫГ ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

«ПРОГРЕСС-1» ТУСКАЙЛАНГАН

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Февраль 6-да 8 шак 53 минутада (Москваны-биле) кады ужудулганың программазының доозулганы-биле «Прогресс-1» деп чүък транспортунуң корабли «Салют-6» — «Союз-27» комплекстен аңгылаттынган.

15 хонук үргүлчүлээн кады ужудуушкуннуң үезинде «Салют-6» — «Союз-27» — «Прогресс-1» эртем-шинчилел комплекизиниң экипажы хөй ажылды күүсеткен.

«Прогресс-1» корабльдиң чүъгүн дүжүрген, «Салют-6» станцияның системаларының ажыглаттынган дериг-херекселдерин адыргаш, «Прогресс-1» корабльче дажыглаан, станцияга чедиртинген дериг-херекселдер болгаш аппаратура ажылдаар болгаш шыгжаар черлеринде тургустунган.

«Прогресс-1» корабльдиң кывар чүүл саваларындан «Салют-6» орбита станциязының кывар чүүл системазының немей долдуруушкунунуң белеткелин экипаж космоска кылгаш, күүсеткен. Орбита комплекизинге агаар немелдезин кылып, транспорт кораблиниң баллоннарындан сордурган. «Прогресс-1» корабльдиң шимчедикчилериниң дузазы-биле эртем-шинчилел комплекизиниң орбитазының таарыштырылгазын кылган.

Планнаттынган хемчеглерниң болгаш шенелделерниң долу күүсеттингениниң соонда, «Прогресс-1» деп чүък транспортунуң кораблиниң «Салют-6» — «Союз-27» комплекстен аңгыланышкынын боттандырган. Космонавтылар Романенко биле Гречко аңгыланышкынының болгаш чүък кораблиниң станциядан ырап чоруурунуң байдалын хынап турганнар.

«Прогресс-1» транспорт корабли тускайлаң ужудуушкунче шилчээн, оон чамдык системаларының шенелделери болгаш хыналдалары ам-даа күүсеттинер. Тускайлаң ужудуушкунуң программазы доостурга, «Прогресс-1» корабльди оожумнадыр, ол агаарның кылын каъттарынче дүжүп баткаш, өрттенир.

Автоматтыг транспорт кораблиниң дузазы-биле орбитаның башкарылгалыг станциязынга янзы-бүрү чүъктерни, оон иштинде шимчедикчилерге кывар чүүлдү чедирериниң талазы-биле онзагай ужур-дузалыг космос шенелдезин чедиишкинниг күүсеттинген.

Хөй хонук хуусаалыг кады ужудуушкуннуң үезинде орбитада башкарылгалыг комплекстерге автоматтыг транспорт корабльдериниң дузазы-биле чүъктерни чедирериниң системазы ажылдап кылдынган.

Орбитаның «Салют-6» — «Союз-27» эртем-шинчилел комплекизиниң экипажы шинчилелдерни болгаш шенелделерни ужудуушкун программазында айытканын ёзугаар күүседип турар.

Космонавтылар Юрий Романенко, Георгий Гречко оларның кадыкшыл байдалы эки.

Районнан МЕДЭЭЛЕР

БАЙ-ТАЙГА

ХАРЫЫЗЫ: ШАЛЫПЧЫ АЖЫЛ

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Чагаазын чугаалашкан митингилер, хуралдар районда 27 кезек черге болган. Аңаа дөрт муң ажыг кижи олурушкан, чүс хире кижи санал берген. Чүве чугаалаан ажыл-ишчи бүрүзү Чагаага харыы кылдыр шалыпчы ажылдап тургаш, бо чылдың планын хуусаа бетинде күүседирин аазааш, бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар.

«Тээли» совхозтуң комсомолчу-аныяктарының Ээр-Хавак сүт-бараан фермазының коллективи күрүнеге сүт садарының чыл планын Комсомолдуң төрүттүнген хүнүнден бээр 60 чыл болган оюнда, октябрь 29-та, күүседирин боттарының хуралынга шиитпирлээннер. Ферманың ажыл-ишчилери январь айның онаалдаларын чедиишкинниг боттандырганнар. Тээлиниң бот-орулга-чарылгалыг септелге-тудуг участогунуң коллективи чыл планын октябрь 7-де күүседирин хүлээнген.

Хойжулар, сагынчылар, хову ажылдакчылары, механизаторлар болгаш өскелер-даа хуузунда хүлээлгелерни алгылаан.

«Мурнакчы» совхозтуң хойжузу О. Седен-Дамбаа төрүүр чүс баш хойдан 110 хураганны доруктуруп алырын аазаан.

МЕҢДИ

Районнуң ажыл-агыйларында хой төрүүрү түлүктээн. Төрүзе чогуур 34500 ажыг хойдан 22308 хураган менди доругуп турар. «Мурнакчы» совхозта эң-не хөй хой оолдаан. Төрээн 560 хойнуң чеден ийизи ийистээн, ооң төлү менди. «Бай-Тал» совхозтуң Даштыг-Тей бригадазының хойжулары чаңгыс-даа баш мал төлү хоратпас дээш кызымак ажылдап турарындан ам безин төрүүр чүс башка онаашты 75 хураганны алган.

АКТИВ ӨӨРЕДИЛГЕЗИ

СЭКП райкому партия активиниң ээлчеглиг өөредилгезин эрттирген. СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Чагаазында салдынган сорулгаларның дугайында райкүүскомунуң даргазы И. У. Успуң чыылганнарга чугаалап берген. Кызыл-Мажалыкка эрткен зона чөвүлел хуралының шиитпирлерин СЭКП райкомунуң бирги секретары Д. С. Данзын-оол таныштырган. Удуртукчу кижиниң ажылының стилиниң талазы-биле илеткелди райкүүскомнуң даргазының оралакчызы В. Х. Сүге-Маадыр кылган.

«Тээли» совхозта партия комитединиң, «Мурнакчы» совхозтуң малчыны О. Седен-Дамбааның ажылы-биле партия активиниң өөредилгезиниң киржикчилери танышкан.

Х. МОНГУШ,

«Шынның» корр.

Бедиткен хүлээлгелерни алган

1978 чылда социалистиг чарышты калбартыр дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Чагаазын Мөңгүн-Тайга районда «Малчын» совхозтуң хойжулары таныжып каш, чаа-чаа бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар.

Бо хүннерге чедир ук ажыл-агыйда 7500 баш хой төрээн болгаш 7505 хураган алдынган.

Совхозтуң Биче-оол Тас удурткан № 4 бригадазының малчыннары төрүүр чүс баш хойга онааштыр 90 хураган алыр дээн хүлээлгезин Чагаа-биле танышкан хуралга эде көргеннер. Нийти кыштаглаашкынның амгы үеде чорууп турар байдалын, белеткеттинген чемни, малчыннарның дем-билезин бүгү тала-биле көрүп, ону сайгаргаш, арга-курлавырларны санааш, бригаданың хойжулары чүс башка онаашты 95 хураганны алырын шиитпирлээннер.

«Малчын» совхозтуң мурнакчы малчыннары Тейлиң Дамдын, Салчак Тас, Самбыр-оол Доржу олар чүс хойдан 90—95 хураган алыр деп мурнунда хүлээнген турган болза, Чагаа-биле танышкаш, 100-түг алыр деп бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар.

Хойжу Салчак Харлыг-оолдуң коданында бо хүннерге чедир 288 хой төрээн, оон 289 хураган четче алдынган. Ол ышкаш Иргит Долума төрээн 233 баш хоюндан ол хире хураганны бүрүн камгалап алган.

Совхозтуң малчыннарынга эки хандырылганы тургузар дээш райпо коллективи автолавкаларны доктаамал чорудуп, районнуң культура килдизи солун программалыг концерттерни бараалгадып турар.

К. ХЕРТЕК.

СОВЕТТЕРГЕ ПАРТИЙЖИ УДУРТУЛГА

СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң сорулгаларын шиитпирлээринге чер-чер Советтериниң ролюн болгаш харысалгазын күштелдирери, оларның идепкейин бедидери партийжи удуртулгадан улуу-биле хамааржыр. Маңаа хамаарыштыр хамыктың мурнунда оларның стиль болгаш методун улам сайзыраңгайжыдар апаар. Ажыл-херектиң чогумна бо талазынче бистиң районда партия организациялары улуг кичээнгейни салып келген.

Хүлээлгелерин Советтерниң эң-не боттуу-биле күүседиринге, оларның мурнунда чугула сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринге, боттарының эргелерин ажыглаарынга хүн бүрүнүң дузазын чедирери — партия организацияларының чугула сорулгаларының бирээзи.

Эрзинниң район болгаш кодээ Советтеринде 175 депутат соңгуткан. Оларның 45 хире хуузу коммунистер. Советтерге партийжи удуртулганы колдуунда-ла оларны дамчыштыр боттандырып турар.

Районнуң партия организациялары ССРЭ-ниң чаа Конституциязын амыдыралга боттандырып, Советтер чаа негелделерге дүүштүр ажылдаар турарын дээш оларга партийжи удуртулганы күштелдирген. Советтерде ажылдап турар коммунистерниң даандырган ажыл-херекке харысалгазын күштелдирип, ылаңгыя депутат коммунистер-биле ажылды доктаамал чорудуп келген.

Райкүүскомнуң организас-массалыг ажылынга партийжи удуртулганың дугайын СЭКП райкомунуң бюрозунга чугаалашкаш, хүлээп алган доктаалдың күүседдезин организастап турар. Ол ышкаш Ленин аттыг совхозта партия организациязы (секретары К. И. Седип) эрткен чылын Сарыг-Булуң кодээ Советтиң күүскомунуң ында хөй-ниити организацияларын удуртуп турарының, кодээ Совет депутаты коммунист К. Маадырның херээженнер чөвүлелиниң ажылын удуртуп турарының дугайында болгаш чамдык депутат коммунистерниң ССРЭ Конституциязынга дүүштүр депутат хүлээлгезин канчаар күүседип турарының талазы-биле айтырыгларны коммунистерниң ниити хуралдарынга чугаалашкан. Бо талазы-биле хүлээп алган шиитпирлер күүседдезин боттандырганы көскү түңнелдерни берген.

Депутат коммунист К. Маадырның даргалаан херээженнер чөвүлели Октябрьның 60 чылынга тураскааткан Сарыг-Булуң суурнуң агитквартираларының аразында чарышты багай эвес организастаан. Чарышты өй-шаанда түңнеп, мурнакчыларның үлегерин нептередип турар. Эрткен чылдың ийиги чартыында тиилекчи болган № 5 агитквартираның чурттакчылары Шушенскоеже экскурсиялап чорааш келген. Херээженнер чөвүлели «Кижи болгаш хоойлу», «Уруглар — бистиң келир үевис», «Совет херээженнер» деп темалыг номчулга конференцияларын совхозка организастаан. Агитквартиралар мал чеминиң белеткелин, кыштаглаашкынга белеткел чергелиг сезоннуг ажылдарга шефтээшкинни идепкейлиг чоруткан.

«Нарын», «Мөрен» совхозтарда партия организациялары чаа Конституцияның негелделеринге дүүштүр Советтерниң күүскомнарының организас-массалыг ажылдарының, күш-ажылчы коллективтерге Советтерниң удуртулгазының, социалистиг хоойлу-дүрүмнү болгаш нииитиниң корум-чурумун камгалаарынга чер-чер Советтериниң харысалгазының дугайын болгаш өске-даа айтырыгларны чугаалажып, ол талазы-биле тодаргай хемчеглерни ап чоруткан.

Депутаттар партияның политиказын чон ортузунга идепкейлиг боттандырып, соңгукчулар-биле сырый харылзаадыг ажылдап, эрткен ажыл-агый чылында соңгукчулар мурнунга отчёттарын ийиден, үш чедир кылган. Райкүүском, кодээ Советтер күүскомнары депутаттар хүннерин чыл дургузунда ийи-ийи удаа эрттиргилээн. Советтерниң сессияларын Конституция ёзугаар, чогуур хуусааларында эрттирип, аңаа чугула айтырыгларны шиитпирлеп келген. Ажылда бар четпестерни сойгалаан шоодуглуг стендилерни сессия санында үндүрүп турар. Күүскомнар чурттакчылыг суурлар аайы-биле ажылчы чоннарның хуралдаларын ай санында эрттирип, аңаа суур чаагайжыдылгазының, социалистиг хоойлу-дүрүм камгалалының, нииитиниң корум-чурумун экижидериниң чугула айтырыгларын чугаалажып, бо талазы-биле чонунуң чагыг-сүмелерин ап турар.

Районда Советтер ажылдакчыларының школазы чыл бүрүде ажылдап келген. «СЭКП-ниң XXV съездизи—совет күрүнени быжыглаарының болгаш социалистиг демократияны хөгжүдериниң дугайында», «Улус ажыл-агыйының адырларынга социалистиг чарышты организастаарын экижидеринге Советтерниң ролюзуң дугайында», «Амгы үе-чадада партияның экономиктиг стратегиязы», «Чаа Үндезин Хоойлуга дүүштүр совет эрге-чагырга органнарының сорулгалары» чергелиг темаларга партия райкомунун секретарьлары, харысалгалыг ажылдакчылары лекцияларны ооң дыңнакчыларынга номчаан.

Чер-чер Советтери партия организацияларының удуртулгазынга даянгаш, партияның XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам мыңай хөгжүдеринге боттарының ролюн бедидип турар. Ооң түңнелинде оңгу беш чылдың ийи чылдарында район күрүнеге дүк садар социалистиг хүлээлгезин 102 хуу, сүттү 110 хуу, тараа бүдүрерин 106 хуу күүсеткен. Тараа культураларының гектар бүрүзүнден алыр дүжүдүнүң ийи чыл планнарын күүседип, тарылга шөлүн калбартып, шөлдерин дилиндектей чарар арганы ажыл-агыйлар шиңгээдип алган.

Тудуг организациялары база багай эвес ажылдаан. «Тыва совхоз тудуг» каттыжышкынының № 5 ПМК-зы юбилейлиг чылдың социалистиг хүлээлгелерин чаа Конституцияны бадылааанының бүдүүзүнде, октябрь 4-те, 115 хуу күүсеткен. Олар 2100 хой кирер 7 кажааны, 1198 дөрбелчин метр шөлдүг чуртталга бажыңнарын, өске-даа объектилерни ажыглалга киирген. Тудугнуң комплекстиг чарыгдал нормаларын эвээжедир сорулга-биле чоруткан чамдык хемчеглерниң түңнелинде бо коллектив эрткен чылын 2 муң туйбуну, 21 кубометр дилиг материалдарын, 36 кубометр тудуг ыяжын камнап алган. Тудуг-монтаж ажылдарынга 22,7 муң рубль түңнүг камналга чедип алдынган.

Септелге-тудуг участогу 387,1 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылыр турган, ону 387,2 муң рубль чедирген. Юбилейлиг чылда райпо, амыдырал хандырылга комбинады, харылзаа бедири болгаш өске-даа коллективтер социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүсеткен.

Суурларны чаагайжыдар, оларның санитарлыг деңнелин көдүрер дээш Бүгү-россия чарыжынга Советтер багай эвес түңнелдерни чедип алган. Район соолгу ийи чыл улаштыр шаңналдыг черлерни ээлээн. Чаагайжыдылга айтырыгларын шиитпирлээринге Советтерниң ролю элээн бедээн.

Советтерде партийжи бөлүктерни, коммунистерни дамчыштыр партийжи удуртулганы боттандырып, өске-даа ажылдар чоруттунган. Советтер депутаттарының иштинде күш-ажылдың мурнакчылары, чоннуң бедик идегелинге төлептиглер хөй. Чижээ, республиканың алдарлыг малчыны Ленин орденниң эдилекчизи коммунист Намдал Орус Мөрен кодээ Советтиң депутадынга хөй удаа соңгудуп келген. Оңгу беш чылдың эрткен ийи чылдарында социалистиг хүлээлгезинден ажыр 12 хураганны ол менди доруктуруп, 22 кг дүктү бүдүрген. Ол ышкаш район Совединиң депутаттары Татьяна Баянова, Шимитси Хумбун, Севилбаа Анай дээн ышкаш мурнакчылар беш чылдың ийи чылдарының хүлээлгезинден ажыр 6—20 баш чедир хураганнарны доруктуруп, 30 кг чедир дүктү бүдүрген.

Советтер ажылын чаа негелделерге дүүштүр тургузар дээш чорудуп турар чамдык ажылдар-биле чергелештир чедир кылдынмаан ажылдар бар. «Чаа орук» совхозта партия организациязының Бай-Даг кодээ Советтиң ажылын удуртуп турарының чижээн киирип болур. Партбюро кодээ Советтиң күүскомунуң ажыл чорудулгазын совхоз бүдүрүлгезинге удуртулганы күштелдиреринче угландыр тодаргай башкарарын чедип албайн турар. Бо ажыл-агыйда нииитиниң малының янзы-бүрү чылдагааннардан хораар чоруу районнуң өске ажыл-агыйларындан ыракта хөй болган, төрүүр чүс бажынга онаштыр 54 хураганны, 27 бызааны, 53-ле кулунну алган. Бай-Даг кодээ Советтиң девискээринде нииитиниң корум-чурумун болгаш социалистиг хоойлу-дүрүмнү хажыдар чоруктар өске черлерден база хөй.

1978 чылда социалистиг чарышты калбартыр дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Чагаазын ажыл-херекке программа болдургаш, районнуң партия, совет органнары оңгу беш чылдың база ооң үшкү чылының пландарын база социалистиг хүлээлгелерни күүседиринче ажылчы чоннарны мобилизастап, чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыр дээш ам-даа күжениишкинниг ажылдаар апаар бис.

А. МОНГУШ,
СЭКП Эрзин райкомунуң бирги секретары.

ШЫНАРЛЫГ ҮРЕЗИН ДЭЭШ

Чөөн-Хемчик районнуң ажыл-агыйлары 1978 чылдың тарылгазынга тараа культураларының 6270 тонна үрезинин үрүп, ону арыглап сайгаргаш, чажар шынарынга чедирер ужурлуг.

Ажыл-агыйларда урдунган үрезинниң арыглаашкынын чорудуп турар. Урдунган бар үрезинни чогуур үезинде арыглап, чажар шынарынга чедирери — ажыл-агыйларның чугула сорулгазы. Чадаанада үрезин шынарын хынаар лабораторияга үрезинниң шынарын хынап, анализтээнинден алырга, арыглаттынган бүгү үрезинниң 50,8 хуузу азы 1049 тонназ чажар шынарынга четкен. Ол болза часкы тарылгага херегләэр үрезинниң чүгле 16,6 хуузу-дур. Чажар шынарынга чедир арыглаттынмаан 882 тонна үрезинниң 757 тонназ арыының, а 25 тонназ үнүүчелиниң талазы-биле кондициязынга дүүшпес.

Чамдык ажыл-агыйларның агрономнары үрезиннерни арыглап белеткээринге улуг кичээнгейни салып турар. Чижээ, «Алдан-Маадыр» совхоз (директору Д. Куулар, кол агроному Ч. Куулар) тараа культураларының 524 тонна үрезинин үрүп, 424 тоннаны чажар шынарынга чедир арыглааш, район совхозтарының мурнуку одуруунда чорup турар. «Большевик» совхоз (директору В. Оюн, кол агроному К. Хаян-оол) үрүп алган 260 тонна үрезинин чажар шынарынга чедир арыглаан. Ынчалзажок ол ажыл-агыйның херегделинге ам-даа 240 тонна үрезин четпейн турар.

Бо чугула ажылды районнуң өске совхозтары четпес чорудуп турар. «Тыва», «Искра» совхозтар амдыгаа чедир килограмм-даа үрезин тыптынып, белеткеп албаан. Оода-ла бодунда бар 800 центнер үрезинин безин «Октябрь 30 чылы» совхоз (директору А. Ховалыг, кол агроному К. Чылбар-оол) ам-даа арыглап чадаан. Ол ышкаш СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Чыраа-Бажы», «Сүт-Хөл» совхозтар үрезин арыглаашкынын оожум темпилиг чорудуп турар.

«Сүт-Хөл» совхоз (директору А. Шаалы, кол агроному Д. Монгуш) эрткен 1977 чылда тараа культураларындан багай эвес дүжүттү ап, 391 тонна үрезинни урган хирезинде, ооң арыглаашкынын организастап шыдавайн турар. Совхозтуң Кара-Чыраа салбырының шаңында үрезин арыглаар машиналар болгаш кижи күжү четчир турда, бар аргаларны четче ажыглавайн, күш-ажылды шын организаставайн турар.

Совхозтарның удуртукчулары, агрономнары оңгу беш чылдың үшкү чылында чер ажылының дүжүткүр чоруун бедидер талазы-биле салдынган улуг сорулгаларны боттандырарынче доктаамал кичээнгейни салыр ужурлуг. Кодээ ажыл-агый культураларының үрезиннери-биле долу хандыртынар дээш, организастыг ажылды чорудуп, шынарлыг, сорттуг үрезинни белеткеп алырын үе шыңгыы негеп турар.

К. МОНГУШ,
Кодээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң болгаш шынарының талазы-биле күрүне инспекциязының районда инспектору.

МАЛ АЖЫЛЫНДА МЕХАНИЗАЦИЯ

Амгы үеде мал ажылында хамы өскерилгелер болуп турар. Эът, сүт, чуурга бүдүрериниң талазы-биле технологтуг чорудулгаларны комплекстиг механизастаарының темпилери бедип турар. Мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң үлетпүрге үндезилеттинген аргалары калбаа-биле хөгжээн.

1977 чылда республикада, кодээ ажыл-агый механизациязының деңнели 1976 чылга деңнээрге саалдага 7 хуу, мал суггарарынга—18 хуу, комплекстиг механизацияга — 2,4 хуу өскен. Мал ажылының фермаларынга монтаж ажылдарын кылырынга база ында дериишкиннерни болгаш механизмнерни техниктиг ажаарынга хереглел чыл бүрүде өзүп турар. Фермаларже чоруткан технологтуг дериишкиннерни эптээриниң база ажыглалга киирериниң талазы-биле ажылдарның күүседикчизи— «Сельхозтехниканың» районнар салбырларының шугум монтаж участоктары.

1977 чылда республикага ол ажылдарны кылганының хемчээли 622 муң рубль түңнүг болган. Үш муң баш мыйыстыг бода мал турар черни комплекстиг механизастаан, инек саар 1400 турушка механизацияны чоруткан. Чем хайындырар 3 цехти, кургаг чем холуксаалары белеткээр 5 пунктуну, сиген далганы белеткээр болгаш борбаандылаан чемнер кылыр 8 агрегатты ажыглалга киирген, 6 километрге даштыкы суг дамчыдылгазын чорудкан. Кылып чоруткан ажылдарның түңнелинде чүгле «Скотопром» тресте безин 4,5 муң баш мыйыстыг бода малды чылыг суг-биле хандырган.

«Сельхозтехниканың» Кызыл, Бии-Хем, Улуг-Хем салбырларының шугум-монтаж участоктары пландарын база социалистиг хүлээлгелерин күүсеткилээн.

Фермаларга механизмнерни эптеп тургузары-биле болгаш оларның техниктиг ажаалдазын чорудары-биле чергелештир, ферма дериишкиннерин, чем белеткээр техниканы ажыглаар талазы-биле операторларны белеткээр чамдык ажылдарны эрткен чылын чоруткан. Кызыл каттыжышкынының техниктиг ажаалда баазазындан өөредилге клазы ажылдап турар.

Ооң-биле чергелештир шугум-монтаж участоктарының ажылында шыңгыы четпестер болгаш чедир кылдынмаан чүүлдер база бар болуп турар.

Кылган ажылының хемчээлин улгаттыр немей бижиир таварылгалар бар. Чижээ, Чадаана каттыжышкынынга ындыг чорук турган. Ында участок бердинген онаалданы күүсетпээн. Монтаж ажылдарының хемчээлин 208 муң рубльге азы чүгле 54 хуу боттандырган.

Шугум-монтаж участоктарының болгаш мал ажылының фермаларының механизмнерниң техниктиг ажаалдазын кылыр станцияларының ажылында четпестерниң кол чылдагааны болза, специалистерниң удуртуп турарының деңнелиниң кудузунда, ажылдакчыларга чогуур негелделиг болур чоруктуң база доктаамал контрольдуң чогунда.

Чагыгны киирип турар Кодээ ажыл-агый министерствозунуң кошкак ажылын база демдеглезе чогуур. Ук министерство төлевилел-смета документациязын чогуур үезинде киирбейн, ажылдарның хонук-хуусаазын үзүп, тудуг ажылдарын куду шынарлыг кылдыр чорудуп турган. «Бүрен» совхозта инек кажаазы, Жданов аттыг болгаш «Тыва» совхозтарда чем цехтери, Кызыл хоорайда амидоконцентрат холуксаалар цеги, «Кара-Хаак» болгаш СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтарда кургаг чем холуксаалары кылыр пунктулар ышкаш объектилерниң тудуу белен эвес болган уржурунда, 1978 чылче шилчээн.

1978 чылда «Сельхозтехника» 630 муң рубльдиң монтаж ажылдарын күүседир ужурлуг. 2,7 муң баш инек турар мыйыстыг бода мал-фермаларын комплекстиг механизастаар, витаминниг сиген далганы белеткээр 7 агрегатты, тараа арыглап кургадыр 4 пунктуну, кургаг чем холуксаалары белеткээр 4 таарыштырылганы ажыглаалга киирер. 170 саалда херекселиниң, 30 АБМ агрегаттарының, 32 соодулга херекселдериниң база өске-даа дериишкиннерниң техниктиг ажаалдазын чорудар.

И. ОЛДЫРЕВ.

- ● 1978 ЧЫЛДА «СЕЛЬХОЗТЕХНИКА» 630 МУҢ РУБЛЬДИҢ МОНТАЖ АЖЫЛДАРЫН КЫЛЫР.
- ● 2,7 МУҢ БАШ ИНЕК КИРЕР МАЛ ФЕРМАЛАРЫН КОМПЛЕКСТИГ МЕХАНИЗАСТААР.
- ● 170 СААЛДА ХЕРЕКСЕЛИНИҢ 30 АБМ АГРЕГАТТАРЫНЫҢ ТЕХНИКТИГ АЖААЛДАЗЫН ЧОРУДАР.

МОСКВА ОБЛАСТЬ. Чыл дургузунда автомобиль техниказының шылгаттынган чүс-чүс үлегер-хевирлери, автомобиль болгаш ооң-биле холбаалыг үлетпүр адырларының бүдүрүлгелери, эртем-шинчилел организациялары-биле калбак эртем-бүдүрүлге харылзааалары, миллион-миллион километр орук-полигон шенелделери—эртем-шинчилелдиң топ автомобиль болгаш авто-орук институдунуң автополигон коллективиниң ажылының хемчээлдери ындыг. Бо дээрге автомобиль техниказын шылгаар талазы-биле амгы үениң делегейде эң улуг төптерииниң бирээзи-дир. Полигоннуң шөлү 40 ажыг дөрбелчин километр. Белен болгаш берге эртиглерлиг тускай оруктарының узун дурту 96 километр. Ол бүгү чүүлдер автомашиналарны болгаш оларның белдирлерин эң бедик деңнелге шылгап шенээр арганы берип турар. Шенелделериниң түңнелдерин электрон-санаалга машиналары үндүрер, машиналарның шынарының дугайында түңнелди специалистер ооң соонда бээр.

ЧУРУКТА: шылгакчы чолаачылар агаар-бойдустуң кандыг-даа байдалдарында ажылдаарлар.

И. АКИМОВ биле В. БУДАННЫҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохроникаzы).

ЧЕТПЕСТЕРНИ КАТАПТАВАС

Улус депутаттарының Тес-Хем район Совединиң сессиязы чоокта чаа болуп эрткен. Аңаа эрткен ажыл-агый чылының түңнелдерин, район бюджединиң күүселдезиниң болгаш социал-экономиктиг хөгжүлдениң талазы-биле айтырыгны чугаалажып, чаа чылдың сорулгаларын тодараткан.

Илеткелчи болгаш сессияга санал берген депутаттар районнуң ажылчы чонунун Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга идепкейлиг киржип, юбилейлиг чылда алган социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезин дээш шудургу ажылдааныи, ажыл-агыйның адырларының аайы-биле чамдык күш-ажылчы чедиишкиннерни чедип алганын демдеглээннер.

Районнуң тудуг организациялары эрткен чылын багай эвес көргүзүглерлиг ажылдап, боттарынга алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүсеткен. «О. Шынаа» совхозтуң ажылчыннаринге чаа магазинни, школа, интернатты, чунар-бажыңны, «Тес-Хем» совхозта 250 олуттуг Культура бажыңын, сес чаа мал кажаазын тудуп, ажыглалга киирген. Районнуң орук-тудуг участогунуң, коммунал ажыл-агый черинин коллективи багай эвес көргүзүглерлиг ажылдаан.

Районнуң ажыл-ижинде кылдынган көскү ажылдарның хөлегезинде четпестер, амдыгаа чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларны чок деп болбас. Чамдык албан организацияларының, бүдүрүлгелерниң удуртукчуларының болгаш специалистерниң ажыл-агыйжы эвес чоруу, бот-харысалгазының чавызы план күүселдезинге багай уржуктарлыг болуп, күзенчиг эвес түңнелдерге чедирип турарын санал бергеннер шыңгыы шүгүмчүлээн. Районнуң совхозтарында ажыл-агыйны эртем-техниктиг аргаларга үндезилеп сайзырадыр ажылдарны үениң негелдезинге дүүштүр тургустунмааны тодаргай фактылар-биле илереттинген. Районнуң ажыл-агыйларында малдың баш саны соолгу чылдарда элээн кызырылган. 1977 чылдың январь 1-де турган малдың баш санынга бо чылдың ол-ла үезин деңнээрге, хөй баш мал кызырылган. Ооң кол-ла чылдагааны—малдың чаш төлүн четче, онча-менди камгалап албайн турарында. Район эрткен ийи чылда күрүнеге дүк, эът садарының планын күүсетпээн. 22 тонна дүктү, 371 тонна эътти чедир дужаавааn.

Мал чеминиң белеткели, ногаа, тараа культураларын тарып өстүрери база-ла чедир шиитпирлеттинмейн турар айтырыгларның бирээзи болуп артпышаан. Эрткен ажыл-агый чылында гектар бүрүзүнден бир центнер тараа, 12 центнер картофель, 5 центнер ногаа культуразы алдынган. Ажыл-агыйларда нииитиниң малының өлүп хораар чоруу эвээжевейн турар.

Районнуң чамдык ажыл-агыйларында, албан организацияларында күрүнениң акша-хөреңгизин кам-хайыра чок чарыыр, өре-самчыгдал кылыр чоруктар эвээжевейн турар. Ооң үнүп турарының кол чылдагааны контрольду кошкатканында. Районнуң совхозтары күрүнеге продукция садарының планын чедир күүсетпээнинден 645 муң рубльди чедир албаан. Чамдык бүдүрүлге, албан организация черлери, кодээ Советтер, районнуң улус өөредилге килдизи, тудуг септелге участогу район бюджединге киирер орулгазының чыл планын күүсетпээн.

Шуурмакта ыяш белеткээр пункт, Самагалдайда «Сельхозтехника» каттыжышкыны, № 1070 КМК, районнуң амыдырал хандырылга комбинады юбилейлиг чылда алган хүлээлгелерин, планныг онаалдаларын күүсетпээн. Ук бүдүрүлге черлеринде ажылдың шынарын, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринче, кадрлар-биле кижизидилге ажылынче кошкак кичээнгей салып турарындан, удуртукчуларының ажыл-агыйжы эвес чоруундан болгаш чедир шиитпирлеттинмейн турар чамдык айтырыгларның уржуундан план күүселдези боттанмайн турарын сессияга санал берген депутаттар айыткан.

Районнуң чамдык албан организациялары, бүдүрүлге черлеринде күш-ажылдың сагылга-чуруму, материалдар камналгазы чергелиг айтырыглар, бар курлавырларны чөп, четче ажыглаары ам-даа чогуур деңнелде тургустунмаан. Бо чоруктар Самагалдайның «Сельхозтехника» каттыжышкынында бар. Ынчангаш ук коллектив планын чедир күүсетпейн турар.

Районда план күүселдезиниң талазы-биле мындыг янзылыг шыңгыы четпестер тура-даа, районнуң план комиссиязы олче кошкак кичээнгей салып, ажыл-агыйларның, бүдүрүлге черлериниң планныг онаалдаларының күүселдезин ай, квартал санында анализтеп көрбейн турар.

Сессияга санал бергеннер районнуң ажыл-ижинде бар чамдык четпестерни шүгүмчүлекчи ёзу-биле көрүп, оларны 1978 чылда катаптавазы-биле ону чайладырының оруктарын айтып, кылза чогуур ажылдарын чугаалашкан.

Д. МИЖИТ.

Өөредилгеден мергежилче

КОММУНИСТ ДУГАЙЫНДА ЧУГАА

— ЧАҢГЫС хоорайда, чаңгыс микрорайонда чурттап, ажылдап турар хиреңерде, бистиң сураглыг ажылчынывыс Владимир Романович Хунай-оол-биле танышпас-тыр силер аа?—деп, заводта партбюро секретары Екатерина Николаевна чазык чугаалааш, меңээ заводче кирериниң эрттирилгезин берди.

Кызылдың автосептелге заводунуң кузов-септелге септээр участогу. Дөмей-дөмей ажылчын хептерлиг күдер-шыырак эрлер аар маскаларны чиик көдүргеш, чиге болгаш чазыг чок дүжүрүп турар. Кезектерни аңгы-аңгы черге кылган болгаш, олар дораан-на эптежи бербес, ынчаар орта демги урап холдуг ажылчыннар оларны маска-биле азы, эгээ болгаш өске-даа херекселдер-биле эде сомнагылаптарга, олар чогуур туружунга эптежи хона бергилээр.

Владимир Хунай-оол шериг албанындан халажып келген дораан-на мергежилдиг ажылчын болур деп быжыы-биле шиитпирлеп алган. Аныяк эр Кызылдың автошколазын доосkaш, автосептелге заводунга 1972 чылда ажылдап кирген. Чалгаа, халымак чамдык кижилер дег, ол өске ажыл-даа шенеп, солуваан, а бодунуң өөренип чедип алганы, ооң соонда херек кырында ажыл-биле быжыглап турган, шиңгээдип алганы мергежилинге суудугуп, ажылчын коллективке турумчуй берген.

Владимир заводтуң кузов-септелге участогунуң бригадири Константин Тимофеевич Кукаринни улуг хүндүлел-биле көрүп чоруур. К. Т. Кукарин аныяк ажылчынны мергежил чедип алырынга өөреткен башкызы ол. Ам Хунай-оол бедик мергежилдиг ажылчыннарның бирээзи. Ол масказын туткаш, автобустуң кезектерин эптеп турда көрген мен. Ооң чүгле ажылынга мергежили улам өзүп турар эвес, ооң аңаа ээлеп турар чери база бедик.

Ону херек кырында боттуг чижектер-биле көргүзүп болур. В. Хунай-оол чылдың, кварталдың база айның пландарын үргүлчү ажыр күүседип турар мурнакчы ажылчыннарның бирээзи. Ылаңгыя ол эрткен чылдың чамдык айларында хууда бүдүрүлгечи планын 202 хуу күүседип келген. Бо санны тодаргайлап чугаалаарга мындыг: бүдүрүлгеге ажылчын Хунай-оол-биле, өске база бир кижи ооң-биле кожа ажылдап турганзыг. Ынчаар сагындырар болза-даа, ол каракка көзүлбес ажылчынны Хунай-оол бодунуң бедик мергежили-биле солуп турганы ол-дур.

Күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү, мурнакчы дуржулга, бедик мергежил деп чүвениң күжү мыя моон безин көстүп турар-дыр.

КИЖИНИ күш-ажыл каастаар деп чугаалажырывыс аңаа-ла бир аян чугаа эвес дээрзин Хунай-оолдуң нииити өзүлдезинден база көрүп болур. Владимир Хунай-оолга 1974 чыл кажан-даа уттундурбас. Ол чылын Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының кежигүнүнге кирген. Ол заводта партбюро кежигүнү болган бюро кежигүннеринден ажыл хуваалдазының аайы-биле коллективте профилактика чөвүлелиниң даргазы. Ол чөвүлел болза күш-ажылдың сагылга-чурумун шыңгыы сагыыр талазы-биле ажылды ажылчыннар ортузунга чорудуп турар. Бо дээрге тус-тус кижилер-биле ажыл-дыр.

Ооң аңгыда Владимир Романович Кызыл хоорай Совединиң депутадынга каш удаа соңгудуп, эргелеп башкарарының херээнге база идепкейлиг киржип турар. Ол улус депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң күүсекчи комитединиң кежигүнү хүлээлгени база күүседип турар.

Бистиң-биле беседага Хунай-оол эш-өөрүнүң дугайында чугааже болганчок-ла шилчий каап турду. Ылаңгыя ол мынча дигилээр:

— Ёзулуг мурнакчы ажылчын болур деп чүве амыр эвес. Бистиң хоочун ажылчынывыс, бистиң участокта Константин Тимофеевич Кукаринни ап көрээл. Бо заводка ол ам чээрби чыл чедир ажылдап турар. Кукарин Улуг Октябрьның 60 чыл оюнуң байырлалын таварыштыр РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаткан. База-ла бистиң участокта ажылдап турар коммунист Игорь Николаевич Микачев бо коллективте он чыл ажылдап турар. Ооң ыңай бүдүрүлгениң хоочун мурнакчылары Н. Зайцев, П. Герасимов, А. Попов болгаш өскелер-даа кадрлаан мурнакчылар. А мен дээрге оларның өөреникчизи мен. Ынчалза-даа мээң алыс сорулгам — хоочуннарның дуржулгазын улам хандыр шиңгээдип алыры болгаш оларның төлептиг салгакчызы болуру.

Автосептелге заводунда бодунуң кылып турар ажылынга бердинген, чедип алган мергежилинге ынак кижилер хөй.

МЫНДА янзы-бүрү адырның цехтери болгаш участоктары бар. Оларның ажыл чорудулгазы чарылбас тудуш холбаалыг. Ол холбааны үспейн, бир дески ажылдаар болза, ажылдың темпизи бедик болур болгаш шынар база эки болур. Хөделдирикчилер септээр цех бир хевиг кезекти тыппайн барган дижик. Ажыл түр соксаар, үе эртер. Дараазында демги-ле ажылды уламчылаар цех ук ажылды түр соксадыр ужурга таваржыр. Ажылдың хевиг чылдагаан-биле турупкан бо чорудулгазы каттыштынкаш, аңаа нииитизи-биле улуг моондак болур. Түр када соксаан каан ажылды, соонда база катап эгелээрге, бир-ле чүве уттундурган туруп-даа болур. Ооң ам катап сактыышкын, дилээшкин эгелээр. Чамдык чүүлдер катап тургустунар-даа, чамдыктары болдунмас-даа. Ынчангаш шынар-даа баксыраар, темп-даа кудулээр.

Мындыг байдал тургустуна бербезин дээш бүдүрүлгениң удуртулгазы ажылдың деңдески болган турарынче кичээнгей салыры чугула...

ЗАВОДТУҢ ажылчыннарының аразынга чорup турарга «үндүр бижиткен», «киир бижиткен» деп сөстер база дыңналыр. Ындыг сөстерни улус эмнелге черинге чугаалажыр болгай. Чоорту ол дугайын биле бердим. Автосептелге заводу дээрге шынапла «эмнелге» чүве-дир ийин. Мында кижилер эмнедип турар эвес, а машиналар-дыр. Машина чаа турда, ооң ажылдаары деп-дески, хөделдирикчиниң ажылдаары аянныг ыры ышкаш дыңналыр. Хөделдирикчиниң ол-бо черлери элеп, хирленип кээр орта, ол «чөдүрүп, каккырып» эгелээр. Чолаачыларның аразында «машина гриппээн» дижир чугааның утказы ол. Ооң соонда ол хөделбестээш шуут туруптар. Чолаачылар ону «машина аараан, чыдыпкан» дижир. Ол «аараан чыдыпкан» машиналарны бо завод «эмнеп» үндүрүп турар...

— Бистер «аараан» машинаны «эмнеп» турар бис. Ынчалза-даа четпестер ам-даа хөй. Мээң автошколаны кады дооскан эш-өөрүм болгаш маңаа машиназын септедип кээп турар таныырым чолаачылар база хөй. Чамдыкта «Карак ажыттаар силер, септеп каан кезектериңер удавааанда-ла катап үрели берди» дижир. Бо чижектиг чугааларны дыңнаан шаг болдум. Ол-ла чугааларның оннун бирн-даа шын турган болза, биске дыка эпчок боор-дур.

— Эрткен 1977 чыл силерниң ажыл-ижиңерге база хууда амыдыралыңарга кандыг чыл болганыл?—деп айтырыгны ийи дугаар ужуражылгавыстың соонда салган мен. Владимир дораан-на харыылады.

— Эрткен чыл кайгамчык чыл болду. Хамыктың мурнунда Октябрьның 60 чыл оюнуң байырын улуг өөрүшкүлүг эрттиргенивисти билир болгай силер. Бүгү делегей байырлаан турду. Ооң ыңай чаа Конституцияны база хүлээп алдывыс. Ында өске бүгү чон-биле бир дөмей, ажылчын кижиниң бүгү эрге-ажыктарын дүрүмчүдүп кааны магалыг-дыр. Бодап-даа көрээл: ажылдаар, дыштаныр, кадыын камгалаар, материалдыг хандырылганы алыр, чурттаар черни алыр, өөренир дээш хөй сандыг эргелерни Конституцияда айтып турар-дыр.

Чурттаар черни алыр эргени мен база эдилеп чор мен. Кызыл хоорайның дөрткү микрорайонунда бүгү тала-биле хандырылгалыг бажыңны алдым. Харын-даа изиг, соок суу-даа белен. Мындыг хандырылгалыг болганда, кижи канчап ажылга кыспас боор.

Мен депутат отчёдумну база кылдым. Бодумнуң ажылымның чыл планын база ажыр күүсеттим. Ынчангаш эрткен чыл чаагай чыл болду — деп, аныяк ажылчын өөрүп чугаалады... Оңгу беш чылдың үшкү чылы—шалыпчы күш-ажылдың чылында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Чагаазынга сорук киирген бүгү улус-биле бир дөмей, улам сорукккур ажылдаарын ол хүлээнип турар.

С. ТАМБА.

«ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальды тургузар дугайында

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаадыры болза:

1. ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң алдан чыл оюн байырлаары-биле холбаштыр «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальды тургузар.

2. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальдың дугайында Дүрүмнү бадылаар.

3. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальдың тайылбырын бадылаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1978 чыл, январь 28.

«ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальдың ТАЙЫЛБЫРЫ

«ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» медальды латунь металлдан кылыр, ооң хевири 32 миллиметр диаметрлиг шын тырыкы болур.

1918
1978
ШЕСТЬДЕСЯТ ЛЕТ
ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Медальдың мурнуку талазында дээрже угланган ракеталарның база ужуп чоруур шериг самолёттарның бетинде холунда автомат туткан Совет Армияның солдадын чураан. Солдаттың оң талазында чураан далайның хаязында суг иштинге чоруур хемени көргүскен. Ооң кырында «1918» болгаш «1978» деп саннарны ийи одуруглай бижээн.

Медальдың артыы талазында ооң дөгерезин дургаар «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң» болгаш «Алдан чылы» деп сөстерни бижээн. Оларның аразын беш-адыржыгаштар-биле аңгылаан. Тырыкының ортузунда маска болгаш андазын чуруктуг улуг беш-адыр бар. Ооң артында лапчыы биле селемени шавыштыр салып каан.

Медальда чураан бүгү чуруктар болгаш бижээн бижиктер дөстейтир көстүр.

Медальдың кыдыглары база-ла ынчаар хаажылаттынган.

Медальды бичии дөрбелчигеш-биле беш-булуңналчак колодкада быжыглаан. Колодканы хээлерлиг куу өңнүг, калбаа 24 миллиметр лента-биле шаккан. Лентаның кыдыглары калбаа 5 миллиметр кызыл өңнүг кожаа-биле хаажылаттынган. Лентаның ортузун өрү калбаа 1 миллиметр алдынналчак өңнүг шугум бар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.

«ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальдың дугайында ДҮРҮМ

1. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медаль-биле шаңнадырлар болза:

офицер составының кижилери, прапорщиктер, мичманнар болгаш 1978 чылдың февраль 23-ке чедир Совет Армияда болгаш Шериг-Далай Флодунда, ССРЭ-ниң Иштики херектер министерствозунуң шериглеринде, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күрүнениң айыыл чок чорук комитединиң шериглеринде болгаш органнарында шериг албаны эрттирер хуусаазы эрткен-даа болза шериг албанын эрттирип турар шериг албанныглар;

ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң хүрээлениинге турган, Совет Төрээн чуртту камгалаар талазы-биле тулчуушкуннарга киржип чораан кызыл гвардейжилер болгаш шериг албанныглар, хамааты болгаш 1941—1945 чылдарның Ада-чурттуң Улуг дайынының партизаннары;

Совет Армияга болгаш Шериг-Далай Флодунга ССРЭ-ниң Иштики херектер министерствозунуң шериглеринге, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күрүнениң айыыл чок чорук комитединиң шериглеринге болгаш органнарынга календарьлыг санаашкын-биле алырга 20 болгаш оон-даа хөй үениң дургузунда шериг албанын эрттирген, курлавырже үнген болгаш шуут халашканнар база шериг албаны эрттирип турган, ССРЭ-ниң орденнери-биле азы «Эрес-маадырлыг чорук дээш», Ушаков, «Дайынчы ачы-хавыяазы дээш», «ССРЭ-ниң күрүне кызыгаарын камгалаарынга шылгараңгай чоруу дээш», Нахимов болгаш «Шериг албанынга шылгараңгай чоруу дээш» деп медальдар-биле шаңнатканнар.

2. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальды ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң өмүнээзинден шериг кезектериниң болгаш каттыжыышкыннарының командирлери, албан, бүдүрүлге, өөредилге черлериниң начальниктери эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның, крайларның, областарның, округтарның, районнарның болгаш хоорайларның шериг комиссариаттарының шериг комиссарлары тыпсыр.

Юбилей медальдар-биле шаңнатканнарга доктааткан хевирниң шынзылгазын тыпсыр.

3. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальды шаңнатканнарга:

шериг албанныгларга—шериг кезектериниң болгаш каттыжыышкыннарының командирлериниң, албан, бүдүрүлге болгаш өөредилге черлериниң начальниктериниң;

шериг албанындан халашканнарга, кызыл гвардейжи чорааннарга, хамааты болгаш 1941—1945 чылдарның Ада-чурттуң Улуг дайынының партизаннарынга — эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның, крайларның, областарның, округтарның, районнарның болгаш хоорайларның шериг комиссариаттарының шериг комиссарларының тургускан болгаш бадылаан бүрүткелдерин ёзугаар ук кижилерниң ажылдап турар черлеринге, а ажылдавайн турарларга—оларның чурттап турар черлериниң аайы-биле тыпсыр.

«ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медаль-биле шаңнадыр кижилерниң (шериг албанныглардан аңгыда) бүрүткелип Кызыл гвардия отрядтарының хүрээлеңинге турганының, ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң хүрээлеңинге база партизан шимчээшкининге киржип турганы, Совет Төрээн чуртту камгалаар талазы-биле тулчуушкуннарга киржип турганының, Совет Армияга болгаш Шериг-Далай Флодунга, ССРЭ-ниң Иштики херектер министерствозунуң шериинге, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күрүнениң айыыл чок чорук комитединиң шериинге болгаш органнарынга календарь санаашкын-биле алырга 20 чыл шериг албанын эрттиргениниң дугайын бадыткап турар документилерге болгаш шериг албанынга турган, орденнер-биле азы бо Дүрүмнүң 1 чүүлүнде айыттынган ССРЭ-ниң медальдары-биле шаңнатканның дугайын бадыткап турар документилерге үндезилеп тургузар.

Юбилей медальды шаңнатканнарга тывыскавының дугайын тускай демдеглээр.

4. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальды хөректиң солагай талазынга, «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 50 чылы» медальдың соонга кадаар.

5. «ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чылы» юбилей медальды чидирген таварылгада шаңнаткан кижи ооң лентазыг планказын кадап болур эргелиг. Медальды болгаш ооң шынзылгазын катап тыпсып болбас.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

ПРИБОР ТУДУУШКУНУ

СОФИЯ. Прибор тудуушкунунуң талазы-биле национал конференция Болгарияның найысылалында доозулган. Аңаа эртемденнер болгаш специалистер боттарының шинчилелдериниң түңнелдериниң; чаа приборларны, электроннуг системаларны база автоматчыдылга херекселин ажылдап кылып турарының болгаш ажыглап турарының дугайын чугаалааннар.

ССРЭ-биле болгаш акы-дуңмалышкы социалистиг өске-даа чурттар-биле сырый кады ажылдажылганың ачызында сөөлгү чылдарда БУР-да прибор тудуушкуну улус ажыл-агыйының эң-не дүрген хөгжүп орар адыры болу берген. Болгар приборларның бедик шынарлыының херечизи болза, оларны «интеркосмостуң» спутниктеринде болгаш «вертикаль» дээр геофизиктиг ракеталарда ажыглап турары болур.

ЭЛЕКТРОН-САНАЛГА МАШИНАЛАРЫ

БУДАПЕШТ. Печ дээр венгр хоорайда электрон-саналга машиназын ажыглаарының үндезининге үлетпүр болгаш чуртталга тудуун башкарарының чаа системазын ажыглалда киирген. Улус ажыл-агыйынга чугула объектилерни, ооң иштинде Пакштың атомнуг электростанциязын тударынга киржип турар чээрби ажыг тудуг организацияларының ажылын ол улуу-биле чиигедир.

Тудуг ажылдарының бүгү комплекизин чаңгыс аай электрон-саналга төвүнден башкарары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 30 ажыг хуу бедидер, объектилерни тударының темпилерин улуу-биле дүргедедир, ажылчын күжүн болгаш тудуг материалдарын улам-на чогумчалыг ажыглаарынга арганы берген

ВУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын ёзугаар электрон-саналга машиналары чуртта амгы үеде 400 боол турарындан 1980 чылга чедир 700 чедир өзе бээр. Электрон-саналга машиналарының чаңгыс аай системазын тургузарынга киржип турар акы-дуңмалышкы өске чурттар-биле сырый кады ажылдажылга-биле ол сорулганы шиитпирлээр.

КОМСОМОЛДУҢ ШЕФТЭЭШКИНИ

ГАВАНА. Гавана — Сантьяго-де-Куба аразында национал демир-орукту чаартыры Кубада кидин түлүк чоруп турар. Узуну барык-ла 900 километр шөйлүп чоруткан ол орук Фицаны чурттуң соңгу-чөөн талазы-биле харылзаштырар.

Кубаның Аныяк коммунистер эвилели республиканың ол хөгжүп орар районунда бүгү тудугларда шефтеп турар.

СОВЕТ УРАН ЧҮҮЛГЕ СОНУУРГАЛ

ВАРШАВА. Бо чыл Польшаның амыдыралында культура болуушкуннары-биле байлак. Совет уран чүүлге чайгылыш чокка өзүп турар сонуургалды культура хемчеглериниң планы илереткен. Зелена-Гурага болур совет ырның фестивалынга белеткел ПУР-нуң хоорайларында болгаш кодээ суурларында эгелей берген. Күрүнениң А. С. Пушкин аттыг музейиниң коллекциязындан чуруктар делгелгезиниң ажыттынарын Польшаның хөй-ниитизи улуг сонуургал-биле манап турар. ПУР-га эң-не баштай болур театр ужуражышкынынга даштыкы хөй санныг театрлар-биле кады М. Маяковский аттыг театр, Москваның Төп ойнаарактар театры болгаш Ленинградтың Ленсовет аттыг шии театры келир.

ЧУГУЛА ЧААРТЫЛГАЛАР

ХАНОЙ. Үлетпүрнүң болгаш садыгның хуу секторун чаартыр талазы-биле Төп комиссияны Вьетнамда тургускан. Партияның болгаш күрүнениң айтыышкыннарынга дүүштүр үлетпүрде болгаш садыгда хуу секторну чаарты тургузарын организастаарын, планнаарын болгаш удуртуруп ол комиссияга даасан. ВСР-ниң чазааның Премьер-Министриниң оралакчызы До Мыойну комиссияның даргазынга томуйлаан.

ФЛОТТУҢ ӨЗҮЛДЕЗИ

БУХАРЕСТ. Бреила дээр румын хоорайда судно тудар верфьте планнаттынган хуусаазындан элээн каш неделя бурунгаар 4,5 муң тонна чүък сөөртүр судноно сугже ажиндирип киирген. Өске оон-даа улуг база бир судноның тудуун графикти мурнады доозуп турар.

Бо чылын республиканың судно тудар верфьтериниң мурнунга хем флодунуң тоннажын 70 муң тонна болгаш далай флодунуң тоннажын 527 муң тонна улгаттырар деп харысалгалыг сорулганы салган. Төлевилеттинген планнарны боттандырып чорударынга бодунуң төлептиг салыышкынын Брэиланың корабль тудугжулары кииргеннер.

(СЭТА).

ОБЪЕКТИВТЕ: УГАНДА

Дружба
Мы за мир

Африканың улуг хоорайларының девискээринде турар Уганданы «Африканың эртинези» деп ооң байлак үнүштери болгаш дириг амытаннары дээш ынчаар адаар. Ында чараш даглар болгаш ховулар, хемнер болгаш хөлдер хөй.

Колониалдыг эрткен үениң аар-бергелерин чурттуң чону ажып эртип, аныяк республиканың хамаарышпас чоруун быжыглап турар. Аңаа Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының ак сеткилдиг дузаламчызы болгаш деткимчези улуу-биле дузалаан.

ЧУРУКТАРДА: Макерерниң университединде совет башкы Инга Мальцеваның орус дыл кичээлин эрттирип турары.

Холунда бичии уруг тудуп алган бо херээжен кижиниң тураскаалы чаа, хостуг Африканы көргүзүп турар.

Угандаңың найысылалы Кампаланың ниити хевири.

АКЫ-ДУҢМА ПАРТИЯЛАРДА

КОММУНИСТЕРНИҢ САНАЛЫ

Экономиктиг айтырыгларга хамаарыштыр можулар чазактарының удуртукчулары-биле премьер-министрниң чөвүлел хурал эрттирер деп турарынга холбаштыр чурттуң амгы экономиктиг байдалын дугайты Канаданың премьер-министри П. Трюдога Канаданың Коммунистиг партиязының Төп Күүсекчи Комитединиң мурнундан ооң Чиңгине секретары У. Каштан чагаа чоруткан.

Ажылчы чоннарның ажыл төлевирин кызырып тургаш, үлетпүр корпорацияларынга дүжүп бериишкиннерниң талазы-биле чазак политиказы амгы экономиктиг кризисти чидиглендиреринге чедирген деп чагаада демдеглээн. Инфляция өзүп, экономиктиг кудулаашкын ханылап, чуртта миллион кижи ажыл чок болуп турар. Ажыл тыппастаан бүгү кижилерге, ылаңгыя аныяктарга, капитализм ажыл берип шыдавас деп, У. Каштан онзалап демдеглээн.

Ажыл чокталыышкыны-биле демисежир төлээде, чазак болза, экономиктиг болгаш социал талаларга дээштиг хемчеглерни ап, бойдус курлавырын чеп ажыглаары эргежок чугула деп чагаада демдеглээн. Сайзыраңгы ажылдап кылыр үлетпүр бүдүрүлгелерин тургузуп база калбартпышаан, ажылдаар черлер санын көвүдедири эргежок чугула. Чурттуң ам кол нургулайында америк монополияларга контрольдаткан энергетиктиг курлавырларын национализастаар ужурлуг.

Иштики рынокту калбартыры эргежок чугула деп чагаада чугаалаан. Ону чедип алыр төлээде, ажылчын ангының амыдырал дөнеелин кудуладырының политиказын база корпорацияларның аажок хөй орулгаларын болгаш ажык-кончааларын магадылап бээр чорукту чок кылза чогуур.

Чепсегленииишкинге база НАТО болгаш НОРАД дээр шериг блоктарын деткииринге чарыгдап турар миллион-миллион долларны чурттуң экономиказын быжыглаарынче угландырары эргежок чугула деп, У. Каштан онзалап демдеглээн. Тайбың кожа-хелбээ догунаашкынның, дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының болгаш боо-чепсекти дүжүрериниң талазы-биле дең эргеге база айыыл чок чорукка үндезилеттинген политика боо-чепсекти тайбыңга кыжаныгыкынныг ылдыр эндере бүдүрерин соксадырының кара чаңгыс мерген аргазы болур. Ыңдыг политика социалистиг болгаш хамаарышпас аныяк чурттар-биле садыглажыышкынны калбартырынга дүүштүр экономиктиг кризистен чурттуң үнүп алырынга таарышкан байдалды хандырар.

СЪЕЗДИГЕ БЕЛЕТКЕЛ

Индияның Коммунистиг партиязының бо чылдың марттың төнчүзүнде—апрельдиң эгезинде Пенджаб штаттың Бхатинда хоорайынга болур он бирги съездизинге белеткелди индий коммунистер идепкейлиг калбарты берген. Чурттуң янзы-бүрү хоорайларында болгаш штаттарында партия конференциялары, митингилер болгаш хуралдар эртип турар.

Съездиниң делегаттары дыка хөй чугула болгаш нарын айтырыгларны чугаалажыр апаар деп, Индияның Компартиязының Национал чөвүлелиниң секретары Бхупеш Гупта чугаалаан. Партияның политиктиг болгаш организастыг ажыл-чорудулгазының дугайында делегаттар көөр кылдыр киирер ийи илеткелди Индияның Компартиязының Национал чөвүлелиниң декабрь пленуму чүүлдүг деп көрген. Делегей байдалының дугайында илеткелди ам тургузуп, сайзыралы ажылдап турар.

Индияның коммунистери съездизиниң бүдүүзүнде массалар ортузунда улуг ажылды чорудуп турар. Чурттуң чөөн үзелдиг болгаш демократтыг күштериниң чаңгыс аай фронтузун тургузарының идеяларын сурагжыдары ол ажылга чугула черни ээлээр деп, Б. Гупта чугаалаан.

Тайбыңның, блоктарга каттыжып кирбестиң, национал-хосталгалыг шимчээшкиннерни деткииниң, Совет Эвилели-биле болгаш социалистиг өске-даа чурттар-биле найырал политиказының ужур-дузазын тайылбырлаары база Компартияның сорулгазы болуп турар деп, ол айыткан.

ПЛЕНУМНУҢ ШИИТПИРЛЕРИ

Эквадорнуң Компартиязының ТК-зының пленуму Гуаякильге болган. Ооң киржикчилери чуртта политиктиг байдалды ыяк анализтеп, амгы үе-чадада коммунистерниң мурнунда турар сорулгаларны чугаалашкан. Эквадорнуң Компартиязының Чиңгине секретары Педро Саад пленумга илеткел кылган.

Чаа конституция төлевилелин дугайты Эквадорга чоокта чаа алдынган санал-онал алыышкынының түңнелдерин пленум таарымчалыг кылдыр көрген. Компартияның болгаш демшилгелиг өске-даа организацияларның бактаап турары чөөн үзелдиг калбак фронтунуң кыйгырыын ёзугаар эквадор улус чуртка политиктиг хосталгаларны калбартырын, күрүне секторун быжыглаарын, хамаарышпас даштыкы политиканы чорударын көрүп турар ол конституцияның төлевилели дээш бадылаан.

Пленум организастыг айтырыгларны база чугаалажып, Эквадорнуң Компартиязының кежигүннериниң политиктиг болгаш идеологтуг дөнеелин бедидериниң талазы-биле хемчеглерни төлевилээн.

(СЭТА).

ДЕМ КАТТЫШТЫРАРЫНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

АЛЖИР. Чамдык араб күрүнелер баштыңнарының болгаш оларның төлээлекчилериниң, ол ышкаш Палестинаның хосталга организациязының делегациязының чөвүлел хуралы бодунуң ажылын Алжирниң найысылалынга дооскан.

Алжирниң, Сирияның, Ливияның, Демократтыг Йеменниң болгаш Палестинаның хосталга организациязының делегациялары египет президент Садаттың сепараттыг үүлгедиглериниң түңнелинде Чоокку Чөөн чүкте дыка нарыыдаан байдалды чугаалашкан.

Алжирге чөвүлел хурал-биле чоок харылзаалыг бөлүктерде билдинип келгенин ёзугаар алырга, ооң киржикчилери Триполиге болган чөвүлел хуралдың шиитпирлерин херек кырынга боттандырар талазы-биле тодаргай хемчеглерни хүлээп алган. Чөвүлел хуралдың киржикчилери чурттарның каттышкан командылал черин тургузарын, Израильге шуут удурланыштыр туржуп турар чурттарга саң болгаш өске-даа дузаламчыны көргүзериниң фондузун тургузарын, ол ышкаш каттышкан информация органын тургузарын көрүп турар дем каттыжып хөделиишкиннер хартилазын олар бадылаан.

Чоокку Чөөн чүк айтырыын дүжүп берикчи ёзу-биле сепараттыг шиитпирлээр дээр чорукка удур демиселдиң ниити фронтузун быжыглаарының айтырыглары чөвүлел хурал киржикчилериниң кол кичээнгейинге турган.

Чоокку Чөөн чүкке таарыштыр шиитпирлээшкинге Совет Эвилелиниң ролюн, чорулдээни таарыштыр шиитпирлээриниң бүгү үе-чадаларынга ССРЭ-ниң киржилгезиниң эргежок чугулазын чөвүлел хурал үезинде онзалап демдеглээн.

(СЭТА).

ВСР-НИҢ ЧАЗААНЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

ХАНОЙ. Вьетнамның болгаш Кампучияның аразында харылзаалар дугайында Вьетнам Социалистиг Республиканың чазааның медеглелин Ханойда парлап чарлаан. Ында чугаалап турарын ёзугаар алырга, Вьетнамның болгаш Кампучияның аразында харылзааларны дүрген-не таарыштыр шиитпирлээрин күзээш, Вьетнам Социалистиг Республиканың чазаа дараазында чүүлдерни саналдаан:

— кызыгаар районнарда бүгү-ле өжээннешпек дайын чорудулгаларын доп-дораан соксадыр; тала бүрүзүнүң чепсектиг күштери кызыгаардан боттарының девискээринче беш километр хаңы турар шугумче аткаарлап кирер ужурлуг;

— чугаалажыышкыннар чорудары-биле база бот-бодунуң хамаарышпас чорууп, бот-эргезин болгаш девискээриниң дээп болбас бүрүн бүдүн турарын хүндүлээр, халдашпастың, ийи чурттуң аразында харылзааларга күчү түрүвестиң азы күчү түрүүр деп кыжаңмастың база бот-бодунуң иштики херектерин холгаарлашпастың принципин хүндүлээр, бот-бодунга удур хоралакчы ажыл-чорудулгадан ойталаар, дең эргелиг харылзааларны доктаадып тургузар, тайбың болгаш найыралдыг чурттаар, чаагай кожа-хелбээ харылзааларны деткиир деп хүлээлгелиг керээге ат салыры-биле Ханойга азы Пномпеньге азы ийи чурттуң аразында кызыгаарга ужуражыышкынны доп-дораан организастаар;

— кайызының-даа тускай хамаарышпас бот-эргезин база турун турар кызыгаар шугумунга таарыштыр бүрүн бүдүн девискээрлиг турарын хүндүлежиринге үндезилээш, ийи чурттуң аразынга кызыгаар дугайында керээге ат салыр;

— делегей магадылалының болгаш делегей контролюнуң чогуур форма-хевирлериниң дугайында дугуржуушкунну чедип алыр.

ФРАНЦИЯ СОҢГУЛДАЛАР МУРНУНДА

ПАРИЖ. (СЭТА-ның корр.). Национал хуралга болур соңгулдаларга чедир бир ай бичеле ажыг үе арткан. Ол черниң политиктиг хайгааракчыларының бодалы-биле алырга, ол соңгулдалар чурттуң улам ындайгы амыдыралынга улуг салдарлыг болур. Чер бүрүзүнде митингилер болгаш хуралдар эртип турар. Телевидениениң ак-көк экраннарын болгаш радио дамчыштыр күрүнениң политиктиг болгаш хөй-ниити ажылдакчылары чугаалажылгаларны чоруда бергеннер.

Амгы соңгулда кампаниязы чуртта ханы социал-экономиктиг кризистиң байдалында эртип турар ол факт Францияда политиктиг демиселдиң кажангызындан-даа артык чидиглеңгенин көргүзүп турар. Экономиктиг хөгжүлдениң темпилериниң оожумнааны, үлетпүрнүң улам-на хөй-хөй бүдүрүлгелериниң хагдынып турарының, капиталдың даштыкыже агып үнүп турарының дугайын парлалга дыңнадып турар. 1977 чылда 11,1 хуу четкен инфляцияның өзүлдези уламчылавышаан. Мурнунда турган «рекордту» ашкаш, бо чылын ажыл чоктарның саны Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының сантыңү-биле алырга, 1,8 млн. кижи четкен.

Ындыг байдалдарда ажылчы массалар чуртту кризиске чедирген политиканы өскертирин, оларга боттуг социал болгаш экономиктиг эргелерни хандырарын негеп турарлар. Эрткен чылдың муниципалдыг болгаш кантоналдыг соңгулдаларынга чөөн үзелдиг партияларның чедиишкиннери Францияда соңгукчуларның чайгылыш чокка чөөн үзелчип турарын көргүскен.

Ол орук чуртта чагырыкчы хөй кезиктиң билдингир-ле айыылзыныышкынын болдурган. Ында кириш турар партиялар чөөн үзелдиг күштерниң тиилелгезинге ыяап-ла шаптыктаарын оралдажып турарлар. Оон-биле кады соңгулда мурнунуң демисел тактиказының айтырыгларының талазы-биле база депутаттарның мандаттарын хуваажырынга олар маргыжып турарлар.

Чөөн үзелдиг күштерниң чедиишкиннери демократтыг чаартылгаларның тодаргай болгаш боттуг программазын долгандыр оларның сырый каттыжыышкынындан хамаарыжыр, деп француз Коммунистиг партия бодунуң медеглелдеринге доктаамал онзалап демдеглеп келген. Кады кылган чазак программазын соңгаарлатпайн чугаалажып көөрүнче, ону төөгүнүң амгы үе-чадазынга болгаш Францияның чурттакчы чонунуң калбак кезектериниң эрге-ажыктарынга дүүштүр ылавылап, тургузарынче социалистерни болгаш чөөн үзелдиг радикалдарны коммунистер кыйгырган. Политиктиг, экономиктиг болгаш социал амыдыралга монополияларның бүрүн эрге-чагыргазын кызыгаарлаарының эргежок чугулазын Компартия демдеглээн. Ол сорулга-биле национализастаашкынны, капиталга үндүрүгнү болгаш улуг хөреңгиге үндүрүгнү киирерин болгаш өске-даа хемчеглерни ол саналдаан.

Политиктиг бөлүктерниң шуптузунуң мениин көрүп турары-биле алырга, француз соңгукчуларның мурнунда ийи шилилгени тургускан: ажылчы чоннарга кризистиң бүгү аар-бергелерин онаар «шыдгы камналганың амгы политиказын» уламчылаар дээш бадылаар, бир болза, демократтыг үндезин чаартылгалар дээш бадылаар.

В. КОРОЧАНЦЕВ.

Янзы-бүрү медээлер

ЦИРК СТУДИЯЗЫ

Ак-Довурактың Культура ордузунда ажыттынган цирк студиязы улуг, биче кижилерниң хандыкшылын хаара туда берген. Ол чүгле ында уругларга жонглёр, эквилибиристика, акробатика ышкаш ындыг жанрларга кичээлдер эртип турары-биле эвес, а студияның удуртукчузу Г. В. Петриченконуң кызымак чоруу-биле тайылбырлаттынар. Ол бодунуң ажыл-херээнге хандыкшылдыг, өскелерге үлегерлиг кижи.

Студияга кичээлдер эгелээн-ле ийи ай ам-даа четпээн. Уруглар мостиктер кылып, бажы-биле туруп, чиңге демир кырлап, дээрбектер-биле мергежилге кылып, өске-даа хөй чүүлдерни өөренип алган.

Чоокта чаа студияның өөреникчилери өөренген чүүлдеринге шылгалда дужааганнар. Аңаа ада-иелер олурушкан. Культура ордузунуң ажылдакчыларындан болгаш ада-иелерден тургустунган комиссия өөреникчилерге демдектер салган. Шылгалданы уруглар шуптузу дужаап алган. Лина Монгуш, Оля Жиганова, Эдик Бичө-оол, Володя Данькин, Света Бармашова болгаш өскелер-даа эки дужааган.

Ам бир ай өөренгеш, цирк студиязының өөреникчилери өөренип алган чүүлдеринге база зачёт дужаар, ынчан моон нарын элементилерни көргүзер.

Бистиң корр.

●

МУЗЕЙГЕ

ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң 60 чыл оюнга уткуштур республиканың Алдан-Маадыр аттыг чурт-шинчилел музейиниң ажылдакчылары Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуннары биле аныяк салгалдың төлээлериниң ужуражыышкынын организастап турар.

Чоокта чаа Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи, партияның хоочун ажылдакчызы чораан, амгы үеде персоналдыг пенсионер Анастасия Ивановна Пахомова болгаш Петр Дмитриевич Курченко олар найысылалдың № 15 школазының башкылары болгаш өөреникчилери-биле ужурашканнар. Аңаа А. И. Пахомова тулчуушкун шөлдеринге эрттирген берге үелериниң дугайында аныяктарга сонуургаткан.

• • •

Бо чылын Ленинчи комсомолдуң 60 чыл оюу болур. Аңаа уткуштур Алдан-Маадыр аттыг чурт-шинчилел музейинге янзы-бүрү ужуражыышкыннар, беседалар организастаттынып эгелээн. Чоокта чаа музейге Тываның баштайгы аревэчилериниң бирээзи, партияның хоочун ажылдакчызы, төөгү эртемнериниң кандидады Оюн Араптанович Толгар-оол аалдап келген. Ооң-биле Кызылдың кодээ ажыл-агыйы техникумунуң, садыг училищезиниң сургуулдары болгаш башкылары ужурашкан.

Тывага аныяктар организациязын тургусканының төөгүзүнүң дугайында Оюн Араптанович аныяктарга делгереңгейи-биле чугаалап берген.

Р. ДОЛЗАТМАА.

●

ХУУЧУЛАР ХУРАЛЫ

Чоокта чаа Кызыл районнуң Баян-Кол суурунуң хуучуларының хуралы болган. Аңаа Кызыл райпозунуң болгаш Баян-Кол сельпозунуң 1977 чылда кылган ажылдарын түңнеп, чаа чылдың сорулгаларын чугаалашкан.

Кызыл райпозу, Баян-Кол сельпозу эрткен юбилейлиг чылда чедиишкинниг ажылдаан. Бо коллективтер кайызы-даа 1977 чылда алган хүлээлгезин, бараан саарылгазының хуучу кежигүннер хүлээп алырының чыл планын эки күүседиилерлиг күүсеткен.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Бистиң календарывыс

Эртемниң болгаш угаан-бодалдың ыраажызы

Жюль Вернин төрүттүнген хүнүнден бээр бөгүн 150 чыл болган. Капитан Немонуң, аныяк оол Роберт Грантының болгаш Жюль Вернин эрестиг, буянныг өске-даа маадырларының чаагай, дидим херектерин сонуургаваан, ооң номнарын номчуваан кижи бистиң чуртувуста ховар. Ол кайгамчык француз чогаалчының номнары эрес-маадырлыг чоруктар-биле, элдептиг солун ужуралдар-биле, дөспес күзелдер-биле долдунгулаан.

Жюль Верн фантастыг чогаалдарын бодунуң үезиниң эртемниниң чедиишкиннеринге үндезилеп бижип турганы билдингир. Бистиң XX чүс чыл — эртем-техниканың шапкын хөгжүлдезиниң үези улуг чогаалчының эң-не дидим болгаш эң хөөредиглиг бодалдарын усчек ажып эрткен. Чеже-даа ындыг болза, кайгамчык чүве чүл дээрге, Жюль Верниң эки дээн романнары номчукчуларны ам-даа хаара тудуп турар. Херек кырында амыдырал ооң күзелдерин ажып эртедаа берген болза, ооң маадырлары дириг хевээр. Жюль Верниң өске хөй фантас чогаалчылардан онзаланып турар чүвези чүл дээрге, чечен-мерген сөстүң дузазы-биле катаптаттынмас солун, ханы кижизиг овур-хевирлерин тургусканы болур. Боттарының буянныг күзелдерин боттандырары дээш кандыг-даа маадырлыг, берге херектерни үүлгедиринден, хосталга дээш демиселге амы-тынын-даа бээринден чалданмас ооң маадырлары күштүг, ак сеткилдиг, дидим чүткүлдерлиг кижилерни хүндүлеп билир-даа.

Жюль Вернин хөй санныг номнарының аразында Россия-биле холбашкан номнар эвээш эвес. Ооң чуртундан ыракта, кайгамчык улуг Россия чогаалчының сонуургалын хайныктырып турган. Хөй-хөй номнарында орус аян-чорукчуларының, далайжыларның, эртемденнерниң аттарын киирген. Ооң чеди чогаалдарының болуушкуннары долузу-биле азы кезии Россияның девискээринде боттанып турар. Ында ол Россияның чонунга ханы ынакшылын, улуг бүзүрелин илереткен. Ол орус черге чорбаан-даа болза, Михаил Строговтуң Москвадан Иркутск чедир аян-чоруунуң бижимелинге орук дургаар черлерни, Сибирьниң далай эриин чуруп көргүзеринге ылаптыг тодазын чедип алганы кайгамчык.

Орус номчукчу ооң романнарын номчуп турарын Жюль Верн билир болгаш чоргаарланып чораан. Ооң «Агаар шарынга беш неделя» (1863 ч.) деп баштайгы романының орус дылга очулгазы 1864 чылда-ла парлаттынган. Ооң соонда чыл санында-ла ооң чогаалдары орус дылга парлаттынып турган.

Орус культураның хөй санныг шылгарангай кижилери Жюль Вернин номнары-биле таныжканының дугайында өөрүшкүлүг, сеткил ханыышкынныг сактыышкыннарын арттырган. Химияда элементилерниң дараалашкак системазының тургузукчузу Д. И. Менделеев ооң романнарын, ылангыя «Капитан Гаттерастың аян-чоруун» онза үнелээн. Космонавтиканың адазы К. Э. Циолковский космоска аян-чорук дугайында бодалды аңаа Жюль Верн оттурган деп бодунуң ажылдарында демдеглээн. Сураглыг географ болгаш геолог, академик В. А. Обручев мээн аян-чорукчу болгаш Азияның шинчилекчизи болу бээримге Жюль Верниң болгаш Майн Ридтиң номнарын номчааным база ачы-дузалыг болган деп бижээн. Жюль Верниң номнарын Л. Н. Толстой аажок сонуургаан, И. С. Тургенев чогаалчының бодун билир болгаш үнелелин илереткилээн. Революция соонда баштайгы чылдарда «Делегей литературазы» деп чыындыларны үндүреьде, Максим Горький эң шылгараан чогаалдарның даңзызынга Жюль Верниң романнарын киирген. 1927—1929 чылдарда безин ооң 32 романы кирген чогаалдарының чыындызы биске үнген.

«Бичиимде номчулгага хандыкшылдырымга ол аажок-ла салдарлыг болган. Ооң кылын-кылын номнарын сеткил ханыышкын-биле номчуп, кажан-бир дооступ бээринге хомудап турган мен!» — деп, «Кан канчап катканы» деп алдаржаан номнуң автору Николай Островский бижээн.

Чогаалчының чогаалдарын долу үндүреринге совет литература хойну кылган. 1954—1958 чылдарда «Художественная литература» деп ном үндүрер чер Ж. Верниң чогаалдарының 12 томнуг чыындызын (тиражы 390000 экземпляр) үндүргени улуг ужур-дузалыг. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының делегей литературазының А. М. Горький аттыг институдунуң белеткээни «Француз литератураның төөгүзү» деп беш томнуг үндезин ажылда Жюль Верниң чогаалдарынга тускай эгени тураскааткан.

Жюль Верниң чогаалдарын сонуургаарлар ооң номнарын сценажытканын, экранчытканын улуг өөрүшкү-биле хүлээп ап турар. «Капитан Грантының уруглары», «Элдептиг ортулук», «Делегейни дескиндир 80 хонукта», «Он беш харлыг капитан» деп кинолары аныяктар-даа, улуг кижилер-даа катап-катап көөр.

Жюль Верниң эң дээре романнары бо хүннерде-даа чогаадыкчы тывызыг бодалды оттуруп, кижиниң угаан-бодалының, эртемниң кызыгаар чок күштүүнге бүзүредии бадыткадырынга идигни берип турар. Ынчангаш Ж. Верн француз литератураның классиктеринден бистиң чуртувуста номчукчуларның эң хөй номчуп турар чогаалчыларының бирээзи болур.

Ирина ЛЕЛЕЕВА,
филология эртемнериниң кандидады.

(ПМА).

Көдээниң культура айтырыглары

ХАНДЫКШЫДЫП ӨӨРЕДИР

Уран чүүлге хандыкшылды, ооң янзы-бүрү хевирлериниң оода бирээзинге мергежилдиг болур деп бодаар болза, бичиизинден-не өөренип эгелээр болза эки дээрзи кымга-даа билдингир. Нийти билиг школаларының өөреникчилериниң өөредилгезинге болгаш кижизидилгезинге, оларның күш-ажылчы белеткелинге болгаш профессия шилип алырынга хамаарышкан чугула доктаалды СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган. Ында школачыларның эстетиктиг кижизидилгезинче онза кичээнгейни салып турар. Бо айтырыг талазы-биле районнарда уругларның музыка школалары улуг рольду ойнаары чугаажок.

Тээлиде уругларның музыка школазы ажыттынганындан бээр 11 чыл болур. Бо үениң дургузунда ук школа школачыларның болгаш ажылчы чоннуң культура амыдыралынга улуг салдарлыг боор келген. Кызылдың уран чүүл училищезиниң доозукчулары школада ажылдап турарлар. Школаның директору Александр Сендоо, баян башкылары Кирилл Ооржак, Борис Чамбыт, кларнет башкызы Танов Чигдеп, фортепиано башкызы Чечек Чымба болгаш башкылар Раиса Мидрей, Майя Ломбу идепкейлиг ажылдап турарлар. Школада Бай-Тал салбыры-биле катай 120 уруг өөренип турар. Ада-иелер херек музыка херекселдерин уругларынга садып, оларның өөредилгезинче кичээнгейни салып турары эки. Музыка школазында өөренип турар уругларның ада-иелер (Бай-Тал салбыры-биле кады) гитара болгаш өске-даа музыка херекселдерин санаваска, 40 ажыг пианинону оларга садып берген, а баян — өөреникчи бүрүзүнде. Уругларның эстетиктиг кижизидилгезинче, оларны уран чүүлге хандыкшыдарынче ада-иениң сагыш салыышкынының бир илерели ол. Школа боду база четчир дериг-херекселдиг. Ында 8 баян, 3 пианино, 2 кларнет болгаш чаа биче составтыг үрер хөгжүм оркестри бар.

Школаның бир онзагай чүүлү — тыва национал хөгжүм херекселдери — бызаанчы биле хомуска кичээлдерни эрттирип эгелей бергени. Ону райкүүскомунуң культура килдизиниң эргелекчизи Кирилл Ооржак эрттирип турар. Бо кичээлдерни башкылаары-биле тыва хөгжүм херекселдерин кылып, ойнап чоруур Идамчап Суруңович Хомушкунуң оглу, ол-ла херекселдерге мергежилдиг ойнакчы Каадыр-оол Идамчапты база чалап турар.

Амгы үеде тыва национал хөгжүм херекселдеринге башкылаар хамаан чок, анаа эки ойнаар кижилерниң саны эвээжеп турар болгай. Бо дугайында бистиң солуннуң 20-ги номеринде М. Дөрбет-оолдуң «Хомус дугайында» деп материалында бижип турары черле чөптүг. Тээлиде болгаш районнуң өске-даа суурларында тыва национал хөгжүм херекселдеринге ойнаксаар аныяктар болгаш бичии уругларын ол херекселдерге ойнап өөредиксеп чоруур ада-иелер хөй. 2-4 чыл эртерге районнуң болгаш найысылалдың сценаларынга хомус, бызаанчыга оларның аразындан аяныг, чараш ойнап үнүп кээр салымчааннныг күүседикчилерни көре бээр бис.

Тээлиниң музыка школазының эки өөреникчилери Кызылга чылдың-на болур конкурстарга шаңналдыг черлерни ээлеп, конкурстуң дипломнары, өртектиг бараалгалдар-биле шаңнадып келгеннер. Баянистер Оюн-оол Севээн, Сувай-оол Сойуман, пианист Надя Очур бо чылын школаны доозар.

Школаның башкылары музыка дугайында лекция, беседаларны ада-иелерге болгаш суурнуң бүгү-ле чурттакчыларынга эрттирип, өөреникчилерниң киржилгезин-биле концертти бараалгадып келгеннер. Ындыг хемчеглерни районнуң радиозун дамчыдып кылыры база чаңчыл болган. Эрткен чылдың декабрьда Бай-Тал суурнуң чурттакчыларынга «Музыканың уруглар кижизидилгезинге ужур-дузазы» деп лекция-концертти организастаан. Школаның башкылары өөреникчилери-биле кады ортумак школага болгаш ясли-садиктерге лекция-концерттерни февральда, а мартта школачыларның Кызылга чылдың-на болуп эртер «Музыка неделязынга» киржири-биле кызымак белеткелип турар.

— Ажылывыс пүтизи-биле багай эвес. Бай-Тал салбырынга тускай эртемниг башкылар негеттинип турар. Совхозтуң дирекциязы-даа, кодээ Совет-даа чаа доктаал ёзугаар кадрлар-ла бар болза, хандырылганы бүгү талалыг эки организастаарын аазап турарлар. Бистиң школаның бо бажыңы 1945 чылда-ла туттунган бажың болгай. Чыл келген тудум-на өөреникчилер саны көвүдеп, школавыс бажыңы дакпыжап орар — деп, музыка школазының директору Александр Хертекович Сендоо чугаалап турар.

Б. КЕНЕШ.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ АТТЫГ ШКОЛА-ИНТЕРНАТ 20 ХАРЛААН

Кызылдың Ф. Э. Дзержинский аттыг школа-интернады тургустунганындан бээр 20 чыл болган оюн чоокта чаа демдеглеп эрттирген. Юбилейге тураскааткан байырлыг кежээге школада партия организациязының секретары, орус дыл болгаш литература башкызы А. И. Фомина илеткел кылгаш, школаның тургустунганындан эгелээш амгы үеге чедир амыдыралы-биле келген аалчыларны таныштырган.

— 1978 чылдың февральдың эгезинде республиканың бүгү булуңнарынга чедип, тайылбыр ажылын чорудуп тургаш, 100 өөреникчини чыып, баштайгы кичээлдерни бичии, караңгы өрээлдерлиг бажыңга эгелээн бис деп, Фомина илеткелиниң эгезинге чугаалады. Школаның тургустунганындан алды чыл эрткенде школа-интернаттың үш каъттыг чырык, чылыг, делгем корпузун туткан.

Чылдар билдиртпейн эртип-ле турган. Ооң-биле кады школаның өөредилге херекселдери, физика, химия кабинеттериниң дериг-херекселдери, көргүзүг материалдары чылдан чылче улам экижип, амгы үеде республика найысылалының школаларының аразында эң эки черде апарган. Өөреникчилерниң саны база-ла чылдан чылче өзүп келген. Амгы үеде школа-интернатта 500 ажыг оолдар, кыстар өөренип турар. Оларның иштинден 430 өөреникчи күрүнениң долу хандырылгазында.

Бистиң чуртувуста ада-иези чок, өскүс чаштар дээш партия болгаш Совет чазак улуг сагыш-салыышкынны салып турар. Ооң тодаргай чижээн Кызылдың школа-интернадындан көөрге-ле илдең. Чүгле эрткен чылын өөреникчилерни хепкереринге, ашкарар-чемгерерин ге, оран-савазын тударынга күрүне 400 муң ажыг рубльди үндүрүп берген. Бо чылын ол түң 412 муң рубль ажыг болур.

Амгы үеде школада кижизидикчи башкылар-биле кады 48 башкылар ажылдап турар. Оларның аразындан башкылар А. И. Фомина, М. Д. Чадамба, А. И. Байкалова, Р. Х. Бегзи, Н. А. Волохова болгаш оон-даа өскелер шудургу ажылдап турарлар.

ЧУРУКТА: школа-интернаттың 20 чыл болган байырлалының үезинде.

В. ЧАДАМБА.

• СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ •

ОН ИЙИНИҢ АЛДЫЗЫН...

СТРАСБУРГ. «Ирина биле Андрей мени эки билирлер. Мээң-биле кады чораш олар бо кайгамчык болгаш парын спорт хевиринге боттарының чединиишкинин чедип алырда чаа аргалар кылырындан кортпайн чорааннар. Тиилекчилер болур дээш олар кылып болур дег бүгү чүүлдерни могаг чок кылып келгеннер» — деп, Европаның дош кырынга танцылаарының бирги чери дээш маргылдааның тиилекчилери — ийи алдын медальдың эдилекчилериниң тренери Татьяна Тарасова чугаалаан. Ооң өөреникчилери үш парын ритмниг, композитор Бернстайнның «Вестсайд төөгүзү» деп музыказынга таарыштырган танцыны маргылдаага бараалгаткаш, көрүкчүлерни кайгаткан. Ук маргылдаага ол хире парын, берге танцыларны бараалгадыры көрдүнмээн. А маргылдааның программазында чүгле аңгы-аңгы бичии кезектерлиг аялгалардан тургустунган хөй янзы талалыг танцы техниказын көргүзери негеттинген турган.

Ирина биле Андрейниң көргүскени чаа, парын, берге танцыларының чаңгыс тыпыш алгаш-ла төндүр ойнап каар чажыдын Тарасова чугаалаан. Спортчулар ындыг берге барьерлерни эртип болурунуң аргазының барын катап бадыткааннар.

Миненковтуң бичии кээп ушкан частырыын демдеглевишаан, хөй француз солуннар континенттиң чемпионнарының уттундурбас базым кылганын демдеглеп турар. А фигурист боду коньказының таа бергенин чажырбайн чугаалаан.

Күш-культура институдунуң студентизи Моисееваның хары 23, а радиотехника, электроника болгаш автоматика институдунуң студентизи Миненковтуң хары 24. Ол делегей маргылдааларынга 2 катап чемпионнаан. Тренери Тарасованың удуртулгазы-биле москвачылар 1968 чылдан эгелеп тренировкалап турарлар. Олар ужэлээп хөй солун аргаларны дилеп тывышааш, бөгүнгү улуг маргылдаага кайгамчык чараш көрүштүг, бир янзы аяныг танцыларны бараалгатканы — бурунгаар базым.

Алдын шаңналдарны Наталья Линичук биле Геннадий Карпоносов олар чаалап алган. Бо дээрге Е. Чайковскаяның өөреникчилериниң улуг чедиишкини болур. Ол кежээ олуттарны долдур олурупкан көрүкчүлер оларның ойнаарын аажок сонуургаан. Танцы талазы-биле специалистерниң үнелээниниң ёзугаар алырга, Москваның ол ийи спортчуларының намдарында ол эң эки көргүзүг болган. Эрткен чылын Европа чемпионадынга үшкү черни ээлээн венгр спортчулар Кристина Регоци биле Андраш Саллаи олардан Наталья Линичук болгаш Геннадий Карпоносов бедик түңнелдиг. Фигурлуг чуңгулаашкын талазы-биле Марина Зуева биле Андрей Витман алдыгы черни ээлээн.

Февраль 5-те спортчулар көргүзүглүг чуңгулаашкынга киришкен соонда чарлыышкынның балын эрттирген.

Страсбургка болуп эрткен Европаның фигурлуг чуңгулаашкынынга совет спортчуларның боттарының бедик деңнелдиин база катап көргүскеннер. Болган чемпионатка совет арбитрлер чок-даа болза бистиң фигуристеривис аңаа 12 медальдың алдызын чаалап алганнар. Ирина Роднина биле Александр Зайцев чемпионатка эки белеткелдиг боор база катап алдын медальды чаалап алганнар. Ирина Страсбургка континенттиң тулган чедиишкинин чедип ап, бодунуң он дугаар алдын медалын чаалап алган. Ирина Моисеева биле Андрей Миненков база «алдынга» төлептиг болганнар. Владимир Ковалев, Марина Черкасова, Сергей Шахрай (ийилеп чуңгулаарынга), Наталья Линичук, Геннадий Карпоносов (спортчу танцыларга) олар мөңгүн медальдарлыг болгулаан. Аныяк москвачы Елена Водорезова бо чемпионатка киришкеш, совет херээжен фигуристерниң төөгүзүнде чаалап алдынмаан хүлер медальды чаалап алган.

Мергелдейге чагаа

ГАРАЖ БИЛЕ СТАДИОН

Хүндүлүг Мерген Мергенович! Силер бистиң республиканың кайы-даа булуңунга аъттыг, чадаг, машиналыг чоруп, четпестерни илередип чоруур эң-ле болгай силер.

Ынчангаш бистиң «Сүт-Хөл» совхозтуң Кара-Чыраа суурга кээриңерни чаладывыс. Ынчалза-даа баш удур сагындырып каайн: машиналыг келбеңер — гараж чок, маргылдаага киржир мен деп семевеңер — стадион чок. Бо чүүлдер чогум чок эвес, бар чүве-дир ийин, ындыг-даа болза...

Он үш чыл мурнунда Май 1-ниң байырлалын уткаап кара-чыраажылар ийи дакпыр сөрүп турган. Бирээде Май 1 байырлалы, ийиде, чаа стадион ажыглалга кирген. Ол стадионда чүү чок дээр: баскетбол, волейбол шөлдери, позун, плакаттар... Ол чайын аныяктар-даа, улгады-даа берген кижилер аңаа спортчу маргылдаалар эрттирип, ойнап-хөглеп чайлаашкын ам безин сактырга магалыг. Эх, эки-ле үе турган!

Ындыг эки стадионувус, та чүге чүве, чыл санында ээнзиреп турар апарган. Ойнакчыларның саны эвээжеп эгелээн. Бо хүннерде каракка илдигер чүве ында ам чок ийин.

Чайгы үеде ону хажызындан хайгаарзар болзуңарза ындыг: стадионда адаганнаштардан өске кандыг-даа дериг-херексел чок. Ооң херимнериниң ол-бо талалары ойбак, дежик. «Долгаңыры ырак болза, дорттап эрте бээлиңер» деп хөөрешкен кижилер ол ойбак черлеп эртип турар. Стадионнуң иштинге чамдыкта ийи-чаңгыс арагачылар чыглып алгаш, «кыланкаразын» өрү, куду чашкы даан, «ээңгилерин дыңзый» берген хөөрежип олургулаар. Олардан ырак эвесте хуу өшкүлер, бызаалар оъттап чоргулаар. Стадионувус бар, ынчалза-даа ындыг байдалдыг чүве-дир, эргим Мергелдей.

Каш чыл мурнунда совхозтуң Киров салбырынга гараж тудуп эгелээн. Механизаторларның өөрүшкүзүн чүге дээр! Кыш, чай чок даштыгаа трактор хондурар трактористер амырап турганнар. Кышкы үеде доң машина эргизери кайы хире берге ийин! Ону ходелдирип турда, дүъш чеде бээр ышкажыгай.

Ийет, ол гаражтың тудуу эчизинге четпээн, ара соксаан. Механизаторларның сеткили хөмүрерген, ынчалза-даа иделелин оксунмаан. «Сүт-Хөл» совхозтуң удуртукчулары ону холга ап, кагдынган тудугну катап «дыргызеринге» иделээннер.

Ол гаражтың эгелээн тудуу ам буступ, төктүп эгелээн. Чүгле тавaa арткан. А трактористер биеэги-ле хевээр тракторларын бажыннарының чанынга хондурбушаан, эртен ында-мында одаглар кывыскылашаан. Шо, соогун канчаар!

Салбырның удуртукчулары ол гараж биле стадионну эскербейн турар чадавас боор деп бодап тур эвес силер бе, хүндүлүг Мергелдей? Чок. Даргалар ажылдаарда-даа, чанарда-даа оларның чаны-биле эртерлер, кабинеттериниң соңгаларындан база тодаргай көстүп турар болдур ийин. Чүгле оларны ажыглалга киирер дугайында айтырыгже кирбейн турар. Ынчангаш аңаа дузалажыры-биле силерже бо чааны бижидим, Мерген Мергенович!

К. МОНГУШ.

Кара-Чыраа суур.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ФЕВРАЛЬ 8-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—**«Үе».** Информастыг программа.
10.35—Эртенги гимнастика.
10.55—Школачыларның күүселдезинде совет шүлүкчүлерниң шүлүктери.
11.25—**«Кара хлеб».** Хөй серияныг уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы — **«Өске черде».**
13.25— Н. Калининниң удуртулгазы-биле орус улустуң инструментилериниң Москваның аныяктар оркестриниң концерти.
14.00—16.00—Чансар.
16.00—**«Сээң күш-ажылың — сээң бедииң».** Кинопрограмма: **«Отту камна», «Андрей Баймуканов», «Инспектор Веприковтуң бир рейдизи».**
17.00—Ж. Верн — **«Капитан Грантының уруглары».** Төрүттүнгенден хүнүнден бээр 150 харлаанынга.
17.30—**«Москва комсомолунуң херектери».**
18.00—**«Апаркуа»** деп аныяктар ансамблиниң концерти.
18.30—**«Эртемниң амыдыралы».**
19.00—**«Харылаңар; горнистер!».**
19.30—Медээлер.

КЫЗЫЛДАН

19.40—Телемедээлер.
19.55—Киножурнал.
20.00—**«Бистиң почтавыс».** Дамчыдылга.
20.15—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

20.30—**«Спортлото»** тиражы.
20.40—**«Кара хлеб»** деп хөй серияныг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 2-ги сериязы — **«Шык ортузунда бажың».**
22.30—**«Үе».** Информастыг программа.
23.00—Баскетбол талазы-биле ССРЭ-ниң чемпионады. Эр улус. **«Спартак»** (Ленинград) — **«Динамо»** (Москва). Ленинградтан дамчыдылга.
23.35—00.45—ССРЭ-ниң улустуң артизи И. Архиповаңың концерти. Төнгенде — медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

18.30—**«Дедир орук чок».** Уран-чечен телефильм. 2-ги сериязы.
19.35—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.40—**«Саазын тоол».** Мультфильм.
19.45—**«Бешки океанның оруктарында».** Хамааты ужар чүүлдүң ажыл хүннериниң дугайында.

Редактор В. С. ШАРАВИИ

АГААР

Бөгүн республикага болгаш Кызылга шокар булуттаар, чагбас. Хаттың күжү кошкак. Агаарның температуразы 24—29, чамдык черлерге — 30—35 градус соок болур.

Кызылга эртенги шактарда биче туманнаар. Хат кошкак. Агаарның температуразы дүне 43—45, хүндүс 34—36 градус соок.

КИНО

ФЕВРАЛЬ 8-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Сенче ээп кээр мен»** 10.00, 11.40, 13.20, 15.00, 17.10, 18.50, 20.50 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Бичии Филипп»** 9.20, 10.40, 14.20, 15.40 шактарда. **«Ол мээӊ хамаарышпас»** 12.00, 17.00, 18.50, 20.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«О, аас-кежиктигбей»** 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Хүндүлүг кижилер»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:
ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харысалгалыг секретарьның 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, пропаганда килдизиниң 2-31-75, культура килдизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 17531. Чагыг № 66.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1).

ТС—00630.